१

का॰नै॰
२०टी॰
१

श्रीलक्ष्मीनृसिंहो जयतु ॥ सोधेति सर्गसंगतिरु केव सरथ्यएव पाप्योभ्रलमेयय: द्विः सर्गोतगगनाच्च सोधोराजसदनमेवादित
स्वकुक्षिसंज्ञानावर्णानेकमणिवकुभ्र[illegible]: मे वाने कथानुकानाना विधगैरिकादिधातुमुत्ता ऽधित्यका को भेभ्र[illegible] स्त्यास्त तं पर्यंतप्रदेशप्राप कीदृशः
वातास्तकाभाव त्वादधिको जातोजवो वेगोयस्य यद्वा जातोजवोयस्यसजातजवः वातोजातजवोयस्मा देतोः तेनाधिक स्ताद्दशास्तकाणादू
धोरध्विकाः [illegible] निते न बाले न जातवेगः सेधो विवुक्त विशेषणत्वेपि [illegible] पर्वतो [illegible] देशगगनात्प तति थानुकेति शेषा द्विभामेतिवृ ए १ ॥
नलेति ततः सौधोर्ध्वभूमि प्राप्य नैल रं नौकारे [illegible] प्रारंभे प्रभाते अंतिकं भ्रा गांते सुधाकरं चंद्रं प्रतीचीसिंधौ वीचीवृद्धिमदिक समुद्रे रे
ति भै मी रथ्याद्वती र्यति केंदृश परिप्रदेश भाग [illegible] तं कांतं लंमलेमतिल शीघ्र स उत्संगात्म तुजगाम एतेन भैम्या न ले न्याद [illegible] तिथाय: स चितांभ
तिक स्यपिपाठः अभिकरणो चेति कान्ता राहूरानिका र्थेऽप्यो पिसमसो दिया ना स समी नाभी [illegible] दिनारादि तिङी ए दिनौ का रेम्यो मे [illegible]

श्रीनेषधेति सोधादिकुट्टि मानेक धानुका धित्यका नद्रम् सप्रापर त्य पाप्यो भ्र जातजात जवो द्विवः १ ततः प्रसुजगाङ्केमौ क्रांतमांत
मंतिके प्रतीसिंधु वीचीव दिनौ कारे सुधाकरं समद्रु रमौ रंत स्यावदनेमदने वोहृ दृष्ट मदावि नौ हेमो [illegible] विंदत ३ तेन स्वदे
शसंदेशमपि सांक रोदरे अभाजे दिभ्रतीप संपर्कं वोन्ति स्पर्श [illegible] थ मिये ला त्य म धिप्रन्नं वहु मेनेतरामसौ एकल स्य तयाद्धो ए
न मे के वराटकं ४ ॥ तिपरस्पयं २ सहेति [illegible] दाविन्यादे मायां [illegible] नि एवं भूतः स नलः तस्या वदनेन दूरं स्वर्लोक मलादपि नितरामा
दरं स्मा विंदत लेभे अत एव सदने ऐकाके वेलामुख्या वार कृपय सप्रसः स्वर्लोक गलादप्य [illegible] लतन्र दूरा भोग वो [illegible] याः प एषदिस [illegible] एका
दयप्यसो नि एक द कमदनेएक रेक समप्रभी योग विभागात्स मासः सात्ति मह षीभवति प्रत्नाया द्विल्वाल्पः तनः समानाधिकरणो वा वहुव्रीहि
३ तेनेति सापश्चेवश्री रेववभाजे [illegible] तांस्वदेश स्यागमस मयेमंदा कि नौ स्वर्ण कमलं [illegible] पमाने यमिति मंदे [illegible] पयं ते न नलेनो
पित दत्तं करोदरे विभ्रतीत [illegible] तु स्पर्शहृत [illegible] मिलत कमलतुल्य नेत्रा [illegible] धारयति प्रसादादि कमित पद्म दृकमलनिभ
देशः कमलमिति थः ३ प्रियेति [illegible] प्रियपरमात्स्यएकाक मलं रूपत्वात् [illegible] मेनेतरां वहु [illegible] स्माके लो [illegible] मु
ख्यः अथैव [illegible] को वेजको थो वसा तेपयं एक मेव लस्तत्रय त विष योयस्य स्पा [illegible] तिलो केन तदेकपरत याभ्या दरेण दधौ सु

राम
१

का॰नै॰
टी॰
२

स्विनः।वित्ता ता छी ल्पेन नूत्वे ति त्वा मा वि ति त्वोद्दृष्णः ७॥ ॥ सावज्ञेति अथ एवं नलवाक्यमवलोक्यानंतरं साभैमी मौनले
नः नालिंगना त्स्वयमारभ्यालिंगनासंगोत्सारी सा सावसायमानेव सती पश्यमुखी नलात्साकाशात् भैम्यागमप्रसंजातहर्षेत्वा
छिकस्मितकमलतुल्यवदना सती कलां सामग्रीं अग्रात् प्रतिज्ञामसः काकस्मात्कामिव लक्ष्मीं कुमुदमां कहारान् देमात् स्मातल्कि
टेयप्रत्पवदनौ अभोजिनीवत्सलिनीमिवेत्युपमालक्ष्मीनिगंमेच कुमुद्वन्नेत्रपयथा स्मात्सुत्वं नयाभैमीनिर्गमेनलस्य अंभोजि
न्याश्चलक्ष्मीगमनेनरंयथा हर्षलस्याभैम्यागमनानंतरं सत्वा इति संस्थितं उपमया ७ समेति समलः इतो वहेतोर्नित्यसम्बेविसा
निदेन्नेविषयेतां अमाद्ववीयुगार्दृपत्युह्निलणा निन्नपेण मासि शं ने तामपश्चनेलास्तृवं द्वितीयं अभ्यासात् ज्यादिनापर्यंत तुषमपरि
लोषितवाम् एजितवीष्य इति किं असौ नेतापिरुमलिहापरवत् ममपरः पात्क्रमासंभत इति माविन्नयमप्यपुजने ऽद्विनेकारित्वा

सावज्ञेवाप्यवाणज्ञःस्व वौपपद्ममुखी मगात् नलस्मोः कुमुदकेदारादंभोजिनी मिव ॥ सभासाववि मास्तंमत्के लिहापरवम
वः इतो वनि त्यमत्रेतो मनेतां पर्यंत तुषत् १० क्रियां सा हतनीं रूत्वा विजयन् यातिनासवीं करांभोहृष्टगस्तस्याम
मिमलिहपोह्नो ११ दमयं त्या वयस्याभिः सहास्याभिः समीहितः शस्तैन्यामिगायामं भामापयन्मेय सोह्वेणः १२॥ ।

कुसुरेवभवति एतेनचाकृरणे प्रस्यवायभियेव नित्याग्निहोत्रमकरोत् तत्वत स्तु भैमी परवश एवाभूदिति भावः नेत्वात्वग्नि
त्रयुगेऽस्मुमरः अतलुषत्वेचति लुपधाद्भवः १० क्रियामिति दमयं त्या इति युग्मम् अंसौ नलः हृष्टगः सन् करांभ्यां तस्याद
येऽन्यमिमीलत पिदधौ किं रुत्वा प्राहुतनीं प्राभातिकीमग्निहोत्रादिक्रियां रुत्वा किं कुर्वन् पालिनः हृमागत इति तस्या भैमव
स्या नकयनोयमिति करसंस्पर्शेव सत्वौनि बुधत् अत एव सहास्याभिर्नलस्य संमुखीभिः दमयंत्या वयस्याभिः समीहितः तथा किं कु
र्वन् विवमस्तैस्तिम्यां करवपवृत्तुलुकाभ्यां प्रेयसीहृष्टोरियत्परिमाणे भवतो ईर्ष्यं मायामभमापयन्निव क्रीडाकारितामियंजानीतः अमपा
नौ कुतः स्वस्ति रिसमणः प्रसन्निः अमाको इव वितिस्मिवितमा हितनी सायंचिरमिति हुतत्वेतिदित्वान्डी प्रमोले रकर्मकत्वाज्ञति
उभ्दीत्यादिना अस्त्रे कर्तृणि कर्मत्वात् दृशाविति हितीया मापयन्मामापानेऽस्मारेतु णित्रिशाला १२॥ ॥ ॥ ॥ राम
२

मिरंतप यो भंगुनः प्रणदिति पृ। अयमयय मपिरत्तं बदुत्तरं नमम्ये मदेक श्री सो वाप कृष्ण नमेक कपर्दकम पिराकलत्यमेत्याप रित
स्मत्वेन नध्यायेदिति अनेणमति मोस्यार्थापतिः तेन प्रेमागास्व सौक ललत्तको टिपरार्द्धस्याद पिनितरणा पिके मेन इति भावः ये यपदेन प्रेम गुरः
स चितः पमस्पष्टलिंगत्वात्पमितिपुन्निर्देशः ५॥ ॥ प्रेयसति प्रेयसा कले नसा मेमो इत्यवादि उक्ता इति किं हे तन्वि कृपां गितवालिंग वि
मेके रोहत्त शेषः स्नान संध्यानेत स्करणीयत्वेनाऽवधितः श्रुतिस्पत्युक्तो भाति कृमणो यानि त्यामिनैरो नादिरपो विधिः मया समाप्यतो
परिपणीकियतां तदेव वेदेति सा ममप्युक्तः पुरे यदि ते चेत सिस्याभिन विलंब यामिनी यः वेदस्य नदेव वेदप्रभागते नाश्ये वल्ली मपेन्नया
भवदाश्लेषस्कत्तयः परमेत रायतः पः यो मावि धिरस्ति सप्युनः प्रसन्नाचित्तेत्वनयप्पनुजाना सितर्केवस मोक्षिने ब्धते नाप्यसे सपर्यः मे
मोक कर्म कालिंगनविधयमेतत मेमीकन्ते कालिंगनविधये सा नालिंगनविनो तां मत्ये वं तेन मार्थनाहतेति भावः विधेः शेषः इत्यपा
मेयसा वादि मात्तन्वि त्वदालिंगनविधकृत समाप्यतो विधिः शेषः नैष्ठाश्चतसि चेन्मते ६ कृतावान्म मर्मविच्छिद्यते विध
रपते इतितं मन मारो याद्योच प्रसानसौ ७ हाल विच्छेदकादे च विधि मुग्धे विरज्यति विच्छे नाहं विरत्वेति ददाह सम
तदाकलिः ८॥
८ः ६ धोति साभेमी इति रोषात्त ईश्ययातं मन सेवा वोचत मनस्येवमेवं चिंतयन्त वचसा साक्षात् उवाच इति किं
हे प्रिय नर्म मर्मविन्नस्या लिंगनादिके लिः रहस्य मेदीयता वान ति वहस्यापितेन नवविधिः कृतः स्त्रियति वा कोऽपि विधिते ऽपि तु नास्त्येव स
तोपि विधिस्त्वया केवलं ममालिंगनार्थं जात्युत्तर मात्र मेतत यथा स्मैतावान्न विधते अपि तु नास्त्येव पूर्वकदाप्येतावतो विधेरदर्शनात्
तर्श माल इदमपि जात्युत्तरमेवेत्यर्थः को पय या स्त्रमा न या ह्य सा सा हा न व भा स इत्यर्थः प्रनारता मेव मन कुर्वती तिस्तष्टम्मदिति
भावः नर्ममर्मविच्छिन्नत्ति इति व्यर्थः किं पि सं प्रसारणे च त हि नृहत्नीति एवं पदस्य वृत्तिः ७ हालोति केलि सत्कमेमी चिंतनवसरेस्त्रहाराम
स्य वि भोत न केलिवासो केलिः हस्तमनसा इति-आह स्यां वोचत रति किं हे मुग्धे मद्वेमि इत्र गा वि छेदका नस्त्रणमा त्र वियोग कारिणा वि
धेर्न त्याकर्मणः एव हेतो स्त्वं विरज्यसे उद्विग्नासे वकासि का कुः प्रश्नः एतावतैवा वेगोन कार्य इत्यर्थः यतो हे कलिस्त्वा चिरं बहुकालं विछे
तो विछेदस्त्र भीलोभ वा स्य पितु वियोजयि ष्यामीति एवमहं करिष्या मिन जाना सीति सप्रतिम मनो रथम करो दित्यर्थः भावो वियोगः

का॰नं॰
२० ली॰
३

अवोचतेति ततस्तस्मात्स्तात्पृथक्कृत्वा द्वापि लोकमानं तरं विप्रथानापधीप्सरस्त्रीं तस्मा सापोऽस्मे वोचत् किं भतः नारशक्स्य
कनोमिकामाविभ्वे कर्मक लिङ्गन्यान्न व्याप्तंशेच ततस्मात्रस्मक्रीति कामंविरतो न्नास्तलत्तादर्शनबन्धेत्को रपोचमत्का
पुरेत्तवृणी हतः पमा चलेती तरला नाम यत्तनाद्दशाश्मासोमङ्कारश्चतत् पूर्वणोपृणे समासः मङ्कार इति देवपदं १७ कृष्ण
शेनि देवि येकरासाकृष्टेन नेत्रभागं तवकृति लोकनत्वाद्वेनारथं कर्तुं यथवमि नेदरलेपने स्मातिरू देशाति कमलोरंशेव
गोपमा एतार्ह पाककर्णमयं स्पृश्ये निरूप्यविलोचनाभीमापमतिं रतं परात्तं तं किमिस्तुल्ले स्वात्तरं गंतमुपक्रान्ता द्विमहान्त कृपं प
पुरा द्रष्टा भूयेन वीप्रपरावर्त्तं तदेवं पुष्पोस्यनेन स्त्री स्वयुज्यते स्त्रियामाद्विभीति पुंका १८ सरोवेति हे सरोआद्विसरोपावितंमम
मुदेहप्रायेवोदेवि भवतिस्मिं गानामालिंगनार्थं गुरापत्वे न स्पृहलीय तत्त्वात्तेदपीति शापान्ते त्यर्थः यस्मात्तन्माधिउमस्पर्शी

अवोचवनतस्त्रीनिवथानामधीप्सवः तदपांगचलन्मीनखेलत्काननशीलतः १७ करूदकपलारच्छ द्वलंघरंद्
मा दशनभीम्नानि वृत्तेतद्दर्णं रूपंनिरूप्यकिं १८ सरोवापिसरोजाक्षित्वमुदेविमुदे मम न मापिशतपत्रस्य सोऽरभायेवे
सोऽरभा १९ छेत्तुमिदो भवबंधंकविवविभ्रमविभ्रमं शंकेयाप्तो यमानं के भिन्नाभिन्नविधिर्विधिः २०

पिप्रये स्त्रत्संबंधिनो सोरभादोषिः पतत्रपत्रस्य कमलस्य द्विकाप्य २० वं सोरभायेव भवति ननु श्लाघ्ये सोरभेस्य नतुवं
त्वकर्मभायस्येति एवत २० छेत्तुमिति हेऽम्ब विप्रिये सापर्वं निष्कलं कैवीर्षे विषये इति मातृप्याम्भति द्वाणं भवनसह
मानोभवत्वावावक्त्रविवे स्यविभ्रमः विपिविमाति सतस्य विभ्रमं विलासे छेत्तुं प्राप्तं कमानं केशाशारूपेण कलंकेन वि
नवान्नितयं शंके यतो भिन्नाभिन्नमक्षता किं विर्विविडरुषुरलोविधिर्यं टपटादिविधातयस्य ताहृशोः नस्माद्भव नमुत्तमशं
कयोत्तुत्यमान साहृश्यप्रभाभ्राति निरासाय चंद्रः कलंकेन चिद्गितवानित्यर्थः इत्यहं मन्ये निष्कलंकं भवन्मुखं चंद्राद्यपि राम
कमिति भावः आनने चौराटिकालक्षणप्यादं केलिप्रभिन्नाभिन्नेति प्रकारे द्विरुक्तिः २० ॥ ॥ ॥ ॥ । ३
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ।

न किंनेति हेऽम्बालि सदि मयाने न प्रियाय वीतं न दिनाजा नासीत्येवं न पार्श्वो मां मुंचेत्याशाव च नान्तस्मपरिष लेपदा वा णो य स्या स्या।
तथ्या स्वकराभ्यां नलमा एवा मोंचना हेतोः ज्ञात स्पर्शं तरं स्वीय स्पर्शं छिल द्वो न लस्पर्श इति मयोज्ञात स्पर्शमांतरं चेतेभ्य स्पा इति वा सामोन
मान यो प्रापयतो मानसो प्रापयतो मानसे संश्लिष्टो मानी स्पर्शेन नलं ज्ञात्वा मामवज्ञायते तथ्या मनुरक्तो ऽभुना पुष्ये वदिभित्यागत इत्यतिमा
नात्किमपि नावदितिम्अर्थः वाणो के तिन छंत त्वान्क २ २३ सतितेन नलेन स्तुत ऽः स्तुभां गी सार दो न्मवा दिऽज्ञा न्मु यि प्रियं पे मिते
नवायं म विको पौ चिती पान्द स्यावि शिष्टालिंग त्वाऽ चितो यो नेत्यपो : म दंय स्पथसादे नत्वां प्रापया मवान स्मित तपोऽग्नेहो
त्रादिना द्विये म्आदरेण नकुर्यो मेत्या द्वेप कच्छुभ्यश्चः एवं विधम हाफल स्पतेपुसो ऽत्यादरो युक्त एवेत्यर्थः त्वत्साप कत्वादे
वास्पादरः किं य लेन त्वन्म पात्तस्मात्को पेमा का यो ऽरिति भावः २४ निर्वाणि हेऽमि म दंय नेयि नवत्रा स्पन्मा दिभ्मा दिभुवना

नविताडितवानसि त्वं रुषा बालिका पाणिः मोचयान् ज्ञातस्पर्शं तरामेन मानेऽप्यमानमेविनी २३ मावादि सुतनुस्तेन कोपस्ते
नाथ मोचितो त्वां प्रापयत्प्रसादेन प्रियेन नाद्रियेत पः २४ निरिदास्य गतोपि तां स्मात्वायनाभ्यवी वदस्य नेपहत्तासि म
तुच्चेन्मांदुन मदवं घसे २५ इत्येतत्पापदासत्वेप त्येपा प्रोरितो कैतो रुष्वा सकोपमातनं कनेक दासेरम मुद्रने २६॥ ॥

दिच्चरणपर्यंतं सेवाकारित्वं गतेऽपि समनुपातः स्मात्वात्वोनाभ्य वी वदं न नम स्कृतवानितियत् तेन तपरायं प्रेगीकर्तुं त्वं प्रहृतासि
चेन्न हि वदन्नपराध मार्जनायेदानी मेव वंदे सेनमः श्लिष्य सेरान्नोदा स्यं प्राप्य इत्यनेन स खेदं प्रे मोरा त्रि रत्नमपि स्नु चितं मभ्यवी
वदं न्मामिश्वी नमस्काराथा न्द्रो रादिका वदे : स्वापा लोचित्त ऽ च्चणो च्युपधा हृत्तः २५ इत्यौणि एल इत्येवमुक्तप्रकारेणेलसा
भेम्याः पदा मत्स्वे चरणा निकरो भावायप्रणामा र्थपत्यापरितो ऽक्तो नमस्कारं भ्रानो न्हित्या ज्ञानिरत्नस्यपके स्नवा स सोषं पति
त्वात्स्वी यच रण यो : यति करस्य र्णप्या नो चिता ज्ञानें को भयं तेन च स स्पर्शा त या च रण स्पर्शो दम्वे स्व करा भ्यो रुध्वा ने वार्यंतेऽ
गाढे रम्रवाधं तेमुद्र त्रकामा पो नेच कारणं वे त्या वेलो किलमेव काम र सो ज्ञान इति भावः पदा से से तादर्थ्य मात्रे च तुर्थी मुद्रेर
कर्मकत्वा फ़तिऽ श्रीस्पादिना म्आणो कर्तु र्णो न भेत्वात्तमिति हितोया ममम मुद्र न्तु हनुमणि विच प्युप धा हृत्वा दिः २६॥ ॥

का॰त्रै॰
२०टी॰
ध

चुंबेति अमौ रसमग्नः प्रेमभरपरवशः सन् तस्याग तरो पत्वा दालिंगनमुखं श्वाप्रित स्मितं स्मासं चुंबं वक्तः कमिव म
धुमधुपकरंदमग्धः ३ तुविं विलः पतिपू लितः अत एव रसमग्नः भ्रमो मलिः सत्यं भोजमिव तदपि श्रितकिंकामेत्तवं प
श्वयो हृदेशत्वात्कथं चुंबनमिति प्रश्नमप्रथमध्यानुविं विलइत्युत्तरं २५ अयेति अथ चुंबनानंतरं सपाणिना हस्तसंज्ञया
कलां नाम प्रियायाः सखीं आहूय ऊचे किंतरं नानमल्लि अन्योन्यरदः क्रीडा हे सेसमालिंति कर्तुं परस्तात्स्थे वेशितास्थापितां
वेषितालयं तानिष्ठा २६ कस्मादिति हे कले अत्यासायप्रमुखी ते तु मस्या भूमी कस्मात्कारणादस्माकं न दयते कोपानकरो
ति कृपयैयम् ष्टुवेति शेषः स्वयमेव कारणमाशंकते भवतो ऽग्रभवा रहसी भ्रमस्य मोष मलो ऽग्र आशाता सामसेष्य अनुरता
मतो हितकारिण मग्नं मारशं बहुम्यणात्पानितरां नमस्यते इत्यहं न मन्येतेन मयि कृपानकरोतीत्यर्थः ७ आवास्तानं स

चुचुंबास्यमसौ तस्य रसमग्नः स्मितस्मितं नभोमल्लिरिवांभोजं मधुमध्यानुविंबितः २५ आहूय कलां नाम पालिं ।
नाम प्रिया सखीं परस्ता हे शिनामचे क्रं तुम्भ्रमं मलिसा हितां २६ कस्मादस्माकं मत्वा सो वेयस्माद्यतेमते आसक्त
भवतो ऽन्यं मन्ये न बहुमन्यते २७ आक्वसाहिसयाप्रेयाप्तिशिरोपनयाहिति न विप्रलभते तावदालीरियमलीकवादि २८

मरस्तेनसख्यमपि नादादितितो भृतिस त्वते भवदासक्तेरस्माकमियंदयानुया लूतेति कलामत्यपि सोक्तं अथ चरवेपरि
चये ऽप्यस्माकं दयते विरपरिचये ऽपि तु भूंदयते ऊ नः भवती ऽग्रासक्ता मतो ऽन्यं मल्लन्यं बहुमन्यते पतइत्युत्तरानुरोधेन
आलि येऽस्माकमपि गर्वेति षष्ठो ऽसमदो ऽध्येतस्मात्वेपि बहुवचनं २७ अन्विति आली कांसखाऽ ताऽन्यस्याः सयं इत्युत्तानि
ष्वासस्यानभ्नलाभवाहशीरालीः साली स्तावन्नविप्रलभते प्रतारयति इति किंमया निशिरस्या लिंगनचुंबनादिनात्वस्यात्मपारि
रसोपनयाद्भ्यानुकूलेन रमणाऽन्यमाप्रेयानलोऽन्वकंपा तेति विप्रलभते प्रतारयति माहृशान्पद्यापि वंचयति तथापिमवा
दृशीः कथं वंचये दितितावद्धृत्वार्थः अलीकवादकून प्रतारयतीति विपरीतलक्षणाया सोल्लुंठभाषणा विप्रलभनाएतत्मर्थः आ
लीस्तावन्न विप्रलभतेऽपि तु तापि वंचयस्येवास्मा रपोत्तुकाकपेतिकाक्वतस्माद्यमस्माकं न दयते इत्येवतथ्यं जानीतसर्वेप्या

राम
ध

ताम्रवर्णीति तत्र वर्णोस्त्व इक्षुदण्डनिर्गता वर्णा प्रसन्नाः स्वादुतराः दीप्ताः स्वल्पा स्वादवो मधुराः सुस्वच्छाः क्रमेण भवन्ति
गम्भीरा सिन्धुसमुद्रगामिनी ताम्रपर्णी स्यात् तत उत्पन्नैः तथा मुक्तामयस्य इक्षोः कुक्षौ जातैर्मौक्तिकैः सहवृक्षास्वादुतास्य स्वादुस्या
इक्षुरसस्यापि ये स्ते अतिशयेन वृद्धस्य स्पर्धावन्तः स्वादुतराः इक्षुकुक्षिजैरिति पाठे इक्षुकुक्षिजैर्मौक्तिकैस्ताम्रपर्णीजातस्य मौक्ति
कस्य सौन्दर्यं तथा माधुर्यं इक्षुकुक्षिजैर्मौक्तिकानि प्रतिजायेरन् तत्र माधुर्याद्विशेषाः स्पर्धितराः इत्यर्थः तोपमा इक्षुवर्णप
विशेषस्तत्रोत्पन्नस्य मौक्तिकस्य वेधकर्तृनि ये ते शोभनं माधुर्यं चितो यशमन्तः त्वचोमे वेदना मौक्तिको भवति प्रसिद्धा पूर्व
मुक्ताश्च २१ तत्रेति तत्र गिरः क्षीरपाथोधेः क्षीरसमुद्रान्तस्य कान्त्या सहैव सहोत्थिताः उत्पन्नाः यस्मात् सूर्यया वंतत्रे
घतनदिनमेव धीकृत्य अद्यापि अहो चित्रं यावत्तत्र सरत्नेषु अस्य सेवनं स्मितं हास्यं लाभः अपरेण सहनिर्गतत्वात्सह

ताम्रपर्णीसमुत्पन्नैर्मौक्तिकैरिक्षुकुक्षिजैः वचस्पर्धितरा वर्णाः प्रसन्नाः स्वादवस्तव २१ उज्जिरः क्षीरपाथोधेः सुध
येव सहोत्थिताः अथ यावदद्यापि स्मयन्ते पल्लवस्मिताः २२ सर्व पर्वतपाथोधिस्वच्छिका चन्द्रमा इव त्वन्ते चन्द्रे सपर्य
कमंकसंकल्पितप्रियः २३ प्रातरुत्थायतोभोदस्निग्धांधाभिवसंश्रियाः परिरम्भचिरायासविश्लेषायासमुत्सुकये २४

तत्र मधुराः क्षीरसमुद्रान्निर्गतत्वात् स्मितमात्रेन पुष्पले पलेष एव अद्यापि अनुवर्त्ततेन इक्षुवल्लिस्मिता इति भावः भावत्र भावगति पु
ष्पोरिव तस्मा लता २२ सर्वेति सकलः पर्यङ्कमलेन स्वेद्वैः मूलः अंके सेवाभिता समारोपिता प्रिया येन सः कन्याभिवद्मा श्लिष्टा चन्द्रि
काको मुदीयेन सचन्द्रमाः सर्वपर्वतमिव २३ प्रातरुत्थेति सोमिमानवेष्टनेषु प्रातः स्नानादिनित्यकर्म चतुरनवशोन्ता तान्मात्रभिन्नादे
प्राव स्यापित यावा वियोगस्तन्जनितो यन्मायाः सः खेदस्तस्यागयो र्वा मुक्तये इति कृत यपरिम्भा चिरायासा तस्यै पुष्पमेवाकक्ष
मिव प्रम्र उज्ज्वलं रम्भं वर्षारम्भं भोदानमेघोद्यामिवस्निग्धः सजलत्वात् दन्दाः श्यामः मेघोमधावीनां श्लेषायास्मः पारदादेः सदागमन
मीउञ्जः पत्तिभिः प्रेमाः सर्वयस्तज्जनितदुःखपरिहाराय पुञ्जलभिया पद्मिणां नाउनिवेपित्वात तद्योमो क्षेपामुक्तये दिवमालिंग
चिरं तिष्ठति किं भूतः स्निग्धो तिशा तिमान् अत्र सगानिदी घदानेषु २५॥ ॥ ॥ ॥ ॥

का॰नै॰ २०टी॰ ५

स्पर्थः सप्रणाय मितिमस्यमि ज्ञानेयशुभ मिष्यन्तर्हि तारगेव श्लोकयपरधिष्न्ने वं तस्मा तपनाह्मनयेति कल्यानामुक्ते ति मोत्कुंठप्
र्वव मन्त्रो किं कल्प येचिना प्यो चौरा गदिका त्नूपे लिच प्येति तद् अस्मारि विस्मरते कर्मे लिल्लुङ् नमे कवचन १ टिस्पसि वसा पुठेना
देनावसिद्गागमोतस्यच्चिवज्ञावे श्चोनिणनाति रुक्षिः ३२॥ ॥ रागामिति देकले सेषा नमस्योभवाहुयोः स्तनतानिक्षिपालिस्पानि
वचनामि तद्रूपे रमतेः सत्यागगंनिजां मीतिदर्पे यतेवोधय तेभवतोघान्तिनमां ममगोतिरिति ज्ञापयतोस्यर्थः मांप्रकुः त्वंममतिए
तावन्मात्र मपि वक्तुं मौने नीनःसोभवतोत्यर्थः यतोरुप्येवमानिनी पूताभिमानान हि मयाकिमप्यपराधमित्यर्थः त्वमदोषइत्ये
तावतेववचनने नाहमनायः परं तावद्पि नवदतीतिभावस्याः रूपानास्येवेतिसोत्प्रेक्षं लज्जावशान्नवदतीति व्याजेनसूत्तिवी
दर्शमतोलि चप्येतितद् वयस्याह योवेप्यपत्वाजतिब्रवीति लोकन्तु लोकमतं ३३ कामिति देकले ३ येकानामसर्वो नामया

5 रागं दर्पयतेसेषावयस्याः स्तनतामतेः ममत्वमितिवक्तुं मां मावितनोमोनिनोधुनः ३३ कानामेभर्त्रेयते कामानामपाद
मियं सखी कलेन त्वेतिनास्मा कोस्प्रशत्पाकातु जिक्षये ३४ अस्याः पोनस्तनाव्याप्ते हृदये स्मासुनिर्दृये श्रवकाशल्पयो पे
त्तिनात्रकुत्र विमत्तेन ३५॥

हेनाम यहे त्वामंत्रयते संबोधनप्रवंनाक पति अपि सर्वे मपिनामपि रश्लालने अस्मा कौमस्मृत्सेवंधिनी पुनन्तनेलेतिसं
तुभं तामाकांसंज्ञिका यान स्पृशति नो चौरयत्पापि रहस्यभाषणं तु दूराप्रास्त मित्यर्थः स्त्रोणां भर्त्तु नौ मन्य्रहलस्पनि षिद्धत्वा
त्सौ चित्यारोपणे पालंभाव्याजस्तुतिः अाकान्नमाक्वस्मात श्वोपसर्गइत्सेङ् ३४ अस्याइति अस्याः परिदृश्यमानेभ्याहृदये
श्रवकाशलवः स्यापनलेशोपिनास्तिनस्माने स्मानुकम्पत्मिन् स्थाने विभर्त्तुं धारयतु श्रवकाशालेशाभावे हेतुमाह ये स्मा राम
त्पीनाभ्यामावाहुमूल प्रसृताभ्यां स्तनाभ्यां श्रावेसमंततः त्रावृतेऽतिसंकटे हृदये यासमावेशो भवति इत्याशो कसापिनेत्तो ५
माहाऽस्मासुनिर्दयेऽस्मद्विषये कृपारहिते एतेनवास्याः कस्मिंश्चिदपराधे इतिसोल्लुंठवच कुचामदृ मुपचर्यवद्वियेनममहृदये १
स्पर्शः कदापि दायत इत्यौचित्येपानो चिमारोपकसौ तिव्याजस्तुतिर्वा ३५॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ।

चास्या वचसि भवतीति न विश्वसनीयमिति भावः एतेन मे रोपायप्रयोगः सूचित इति सूचितं १८॥ ॥एवमस्यालोकतामेवाह

आलेति एवामभवारूपी नापुरश्लियलन्याहस्मश्रति किंमा दनलादन्यं मनसापि न जुषे भजे इति तदेतस्याः प्रतिवाक्यो वने मस्तु ते

सतिः अनुमितेन मकटीभूतेन मनएव भूः स्थानं यस्य तेन कामेन कृत्वा प्रत्याशिष्या अत्र समदन्यस्य कामस्य मनसि धारणादसत्यमति

नेयामिति निंदाव स्तुतस्तु तारूपमारम्भमध्ये वानुरक्ते तिस्तुतिरेवास्याः कृतेति व्याजेस्तुति २० आस्येति हे कलेत्वेतस्याः सौंद

र्यं चिरपरिशीलनज्ञाता शोषविशेषत्वामुद्रिभाषसे तदिवये ११ एव मः आदर्शे हस्तकंकणदर्शनवद्संगतमेतदिप्याशंक्याह तथा

हि यस्मात्तदेतदस्याः सौंदर्यं अयुनापि विवादमारभ्याधितेन तत्पर्यंतं नोस्माकं परोक्षमप्रत्यक्षेनेचाविषयो न जातमित्यर्थः य

तः लज्जयानम्रमौलेर्नम्रमस्तकायास्मन्मौलित्वावेतं मुखं कदापि न मयादृष्टं तस्मादेतदास्याः सौंदर्यं तव कपाये त्यर्थः एतस्यामुखे

आह स्मैषा नलादन्यं जुषे न मनसेति यत् ॥ पोववानुमितेनास्यास्तत्प्रत्याशमनोभुवा २० आस्यसौंदर्यमेतस्याः सुषमोयदिभा

षसे मयि लज्जानम्रमौलेः परोक्षमधुनापि नः २१ पूर्णेंदुवदनालोचन्यासे मालोक्यलोकते द्वाःस्थगेनानुनामानं भ्रुकुंतमि

वेक्षते २२ नालोकते यदेतन्मे भीक्षमाणे न कल्पये यादृशं तेन यादृक्षः सापि मयास्मारि यादृशा २३॥ भूपिनद्धं सेभोगवपान्

दृशया स्नायस्मात्तेन दीयवचने सर्वपापविश्वसनीयं इति भावः अथ नेत्र स्थवर्णमानार्थत्वान्त्यारोहस्यम स्तार्थत्वाकृते मानसम्भवत्व

विरोधात्परोक्षापत्राणद्वयोरर्थांतरपरिग्रहो विरोधाभासो पि २२ सर्वमेति सेषा आलिर्भवादृशीः सखीः पूर्णेंदुवदालोचन्यानेत्रद्वय

नावलोकते मां तु पुनः भ्रूमेतत्रिवसापराधमिव एकस्या अपि दृशः अंतः प्रांतदेशस्तस्यापि अणुलेशास्तेनापि द्वारे स्मरेति स्तेन मा

नमेव ईक्षते पूर्णेंदुवदलोचन्याविरकालविलोकनस्य कादूपा इत्यर्थः सापराधोपि सरोषया दृशा विलोक्यते ऽप्रिययाचप्रेयाने दृगंते

नैव विलोक्यते सत्याद्दृष्टवांध वृजनस्तु सरलैः सकलैर्नेत्रैः विलोचन्या समसाहारंकिगोधिगोरिति डीष २१ नेति हे समवियध्यस्य न

प्रकारेणायतः इति यावत् यस्मात् किवानीं इयं मां नालोकते नदेतु नाधोऽहं तावसरेऽपनयाहृष्टो ण्यहमीदृशा सर्वयानचलोदिन्यानपेक्षया

स्तारेवि विसृतरा ते विकेल्पायेक संभावयामि संप्रति जिज्ञासितादिशनविधामपांदत्सनीतिमुक्त्याह दिकिंतु सर्वं यानावलोकयेत्पो

का॰नै॰ काशान्न लीयसे त्वमसवचना त्वयं हृ संतीमेमी मधिहास यतिस्मेत्यर्थः स्तात्प्रथा वानया कुलयासी न लज्जसे ऽभागि सो लुंठनं नसोमा
२०टी॰ समित्यमरः उल्लुंठनमुल्लुंठः भावे घञ् जेतेन सह यथा स्यादिति क्रियाविशेषणं म्लायाची नेति पंचमीतियोगविभागात्समासः पत्ते कर्तरि
६ करणे कर्तेति तृतीयासमासे । अस्मै तवे तियाठे स्मैयथा यमपि प्रेतीति संप्रदानत्वं २७ ॥ ॥ कस्मादकस्मात्कमित्यस्यान्तर्भाव भा
विनेति हे राजन् त्वयेयं साधु साधु सम्यक् भाविता सम्यक्कृत किंतु यत्त्वयि विषये केलु निश्छितेन वरागानब्बीनिवर्त्ततेन वो हत्वाद
धाष्टर्येन सलज्जा वर्त्तते इत्यर्थः त्वयि नेवरागा सतीनः सखीः प्रति चिरं तनेप्यो नु राग स्तस्यापेयोग्यंयथा वर्त्तते बहुकालीनस्नेह
वशात्त्विशंवर्त्तत इत्यर्थः त्वयि नवरागा सती नः प्रति चिरंतनानुरागाद्वर्त्तते दृढप्रीतिर्वर्त्ततेन तु त्वयीत्येकावृत्ता तावान स्यात्त्वमा
वधादधाष्टर्यं मप्युदासीनाभवती नु तृप्तीतिमतीन वबुद्धिरुत्पन्नेत्यर्थः अथच त्वयेयं साधु न किं तास्माध्विति काका विपरीतलक्षण
या वा साध्वेव विपरीत मेवत किं तेत्यर्थः यद्वा ऽकारप्रश्लेषण साधु त किं ता वत्वयस्मात्त्वयीयन्नव नानुरागा ऽस्ति दृढाप्रीतिर्वर्त

6 भाविते यं त्व साधु नवरागा खलु त्वयि चिरंतनानुरागार्द्र वर्त्तते नः सखीः प्रति ३८ स्मरशास्त्र विदासे यं नवोढा गे
स्त्वया सखी कथं संभुज्यते बाला त्र यमस्मासमासतां ३९॥ नेस्मासुतु जीर्णानुरागयोग्यं यथा तथा ऽतिशिथिलप्रीतिर्व

र्त्तते नवत्वयि अतिपरिचयवशात् अवज्ञेत्यादिन्यायादित्यर्थः यतः अतुद्यते नु अन्येन दत इ इति बदन्तात्वया सख्युक्ते इत्यर्थः अ
स्मा मया सम्यक् भाविता भावं प्रापिता ज्ञापितेत्यर्थः कस्मात्त्वयि नवरागत्वाद्दृढप्रीतिः सतीत्यस्मास्वतिजीर्णप्रीतिः सदृशमतिशि
थिलप्रीतिर्वर्त्ते तेन तु त्वयि न यथा सम्यग्भाविता यथा त्वय्येव दृढप्रीतिः सत्यस्मास्वपाकरणा यतीत्यर्थः तस्मादस्मान्प्रत्यपे
उपेक्षमतीतिवर्त्तितिभावः ऊतेसोल्लुंठं ३८ अन्वयः हे त्वादेकृतरमाद स्मरेति बाला बला नभुंजीत विरागो स्यात्तिशंकयाभुंजी राम
त चेत्ते यांभीतां जनकमसंगतां इत्यादि स्मरशास्त्र रदस्य ज्ञेन त्वया नवोढा न परिणीता सेयं बाला नोस्माकं सखी कथं संभुज्यते अ ६
पितु विरागोस्य तिमियावलाऽउपमाकथं विद्म्यते अत एव त्वया संभुक्त त्वादेवास्माकमेयं केन प्रकारेण भाषितेकपत्वविपुत्वं त
नरतित्वादेवकिं विद्यपिनकथयतीति स्मरशास्त्र अथ प्रचेवेवक्रोक्तिः कामशास्त्र ज्ञेन त्वयेयं नवोढा बालाकथंकिं वा संभुज्यते ऽपि

स्थितेत्येति दृढलेवरं इह गेयं दृष्टोक्तप्रकारेण कठिनेन तस्या हृदयमधिगत्य प्राप्य ज्ञात्वा वामः दुर्भ्रामुचोः कठिनाश्रयवशा
त्वा कठिनं भजतोः कदाचनालिंगनाभावेऽपि निर्दययोरिति भावः तथा मुक्तमुग्धितं हृदयमाचरणं ययोः कदाचिदप्यालिं
गनाकरणात् विरुद्धलक्षणयाऽनाचारणालययोरिति भावः एवमुभयोरस्यास्तनयोः कदाचिदप्यालिंगनाद्वैमुख्यं पराङ्मुखं
त्वमेव प्रतीमो जानीमः आलिंगने कुचौ सन्मुखौ भवतः तु दैवयहृदयत्वादेव तस्याः पराङ्मुखत्वादेवंभूतावेतौ कुचावपि स
दापराङ्मुखावेव जातावित्यर्थः अथ च स्त्रीणां हृदयस्यातिमृदुत्वादेतस्या हृदयमो हमिति मृदुज्ञात्वापि तत्तथैव स्वाचरणा
न्निर्दयत्वभजनात् अत्र च विपरीतलक्षणया गुणतो स्तनयोरनारशीलयोर्मृदु प्रति दृष्टमपि दम्भवितलं विशेषतस्तु स्त्रीप्रति ल
प्याच विपरीताचरणात् स्तनाचरयोरत एव वैमुख्यं पराङ्मुखत्वं अथ च विरूद्धमुखत्वं जानीम यत्र अनाचारणो तो हि केऽस्मिंश्चिद

अधिगत्येह गेनं तस्या हृदयं मृदुतामुचोः प्रतीम एव वैमुख्यं कुचयोरेकवृत्तयोः २८ अतिमुग्धिनकं दृष्टमिव सोहं दृश्यमभिधाय
ताम् दृश्मयं तीमुग्धवाधीत — — — स्मितं यज्जगे २७ ॥

स्वमुखेन दृष्टो यति मलिनमुखेषु भवति एवलोकगुक्तप्रकारेण प
राङ्मुखत्वं स च कयोः पयामत्वा मलिनमुखत्वं जानीमः इति सोऽहं अपि चे तस्या हृदये कठिनेज्ञात्वा आर्जवे कटिले गुनानीति
रिति न्यायेन निष्ठुरत्वमंगीकुर्वतोः यस्मादुचिते वृत्तं स्थितिर्ययोः एवं युक्ताचारयोः पराङ्मुखत्वं प्रतीम एव हृदयस्योपर्यधः मुखे
नवर्त्तमानत्वात् हृदयं प्रतिकुचौ सदा पराङ्मुखावेवेत्यर्थः युक्ताचारोऽपि कठिनहृदयं प्रति निर्दयो भवत्वात् तस्मात् पराङ्मुख एव भवति
तेन पश्यति अथ च दृष्टसुंदरमंतरप्रतित्यागे नास्या हृदयं प्राप्य कठिनतरत्वगुणो भजतो न पापी वरत्वाद्योन्यसंप्रिय यथा वृत्तंल
योः अविगतमुखत्वं निमग्नचचु कत्वं गौरत्वे विरूद्धं पश्यामः मुखत्वं च जानीम एवं अपि चेह गीति कोमलमतृदीयमृदुला मृदुं चला रा
लिंगनाद्विना मपि विवृतमयेषु पयो रत एव युक्ताचारयोर्विहिते मुखस्य च मुखमनंययो प्राप्तमसत्वमुखत्वे च जानीम एवं विमुग्धा
दिज्ञानवं २६। स्तनेति अस्मिन्नूने दृष्टप्रकारेण सोऽहं ठवकोऽस्मादिशादंतम्य प्रनामे मे कलंवा अभिधायोल्ला मुदितक ठेमो
निमिसलिद भयं तीमुग्धा दधीत स्मितं यया नवकेलि मानपिदृसंकेमो मुग्धे हृदासंजातहासया भेमो मुखेनाधीतं स्मितं यस्याः स

का॰नै॰ जन् त्वयो विलोकानां सपत्नवद्भिनो कुमारवन्सुतेय सनादि ति सुंदरमुखं वदतिन्तस्य सबप्रिया अनयाप्यानुरूपं लपनं मतेय स्यात्तादृशी
२०॰टी॰ तुल्यरूपा न स्यात् किं तु सुंदरवदने श्वयोर्गणस्यात् तथा च तन्मुखे पदे वैनसा अपिष्वतं सुंदर मिति जानी हीति भावः ४०॥ ॥
७ अथ दमयन्त्याः श्लोकत्रयेणोत्तरमाह मनोभवेति अस्याश्चित्ते मनोभवः कामोस्तीति मत्ये हे देव किं तु त्वमेव मम नोभवः यतस्त्वं द
न्यः कामस्त्विति साथीः कुतः यस्मात् कारणात् मम त्वमेव मनः शिवमिण्तं तवमस्थिते अस्यानं कामपरत्वे मनसि भवतीति अत्यव र
त्वमनो भवः स्यानं यस्या अस्या श्चित्ते सुंदरतरो मनोभवस्त्वमेव नेत्सेना नाम इति ४१ यद्यद्यपि कामस्ति ईश्वरवर्षो स्याः कामो
नास्तीति नलो यावांतरखलात्यकानिराकरणव्याजेन प्रकाशतवरेणाह सोसो ध्वरमाह मत इति अथात्य कामन्क्वयोम्याःभेस्याः
चित्ते मतो वर्तमानस्य सब पलि छायापति विवनतु स्वतन्त्रो विरचयः स्तिनिबंधस्वस्त एव मुकुरादो मुखलीति भीमनसः स्व
कृतरूत्वमेतितं कुतएतदित्याह यन्मय्या नु पपति प्रमाणापति अन्यथा मदिमति छायानभवेत्तत्र नोरशरीरस्यास्य का

मनोभवास्ति चित्ते स्याः किं तु देवत्वमेव सः त्वदृक्चाप्यतिभर्ये स्मान्नातः सत्यात्तिवानिशं ४१ मतस्तेष्यसती
चित्ते प्रतिच्छाया सम्मयप्पा त्वयासमन्पत्वेमलनोरस्य प्यायोक्येयम् ४२ कः स्मरः कस्त्वमत्रेति संदेहे शोभयोभ
योः त्वयि वार्थितया सेयं यत्नेप्यवाग्रवाम् ४३॥ मम त्वया सदसमरूपं त्वंकरूपं स्यादपितुनकं पवितएेत्नसस्या
शीलं सशरीरत्वात्त्वया सदसारूप्यं युज्यते अयंत्वनतुस्तस्मादस्य प्रतिबिंबत्वेए बत्वत्सादृश्यं युज्यते मतिबिंबमेव स शरी
रमपि तु स्वयंभवति तस्मात्मति बिंबस्य बिंबं विनास्यादनुपपत्त्वान्नास्ति त्वयारत्नात्सारूप्यत्वात्प्रतिबिंबभूतं त्वदे
विन्यं कामेनेतरोपकनयाधारवतीत्यर्थः बिंबत्वे अनंगत्वेनसारूप्यानुपपत्तेप्रतिबिंबत्वेवायास्तुपमानं ४२ कश्चेति अथ
वा मयो द्वयोर्भवतोस्तत्वपणयो भयान्कत्वाज्ञक्रयोर्मध्ये स्मरः कः त्वं न लभ्व कः इति साइष्यात्संदेहे सतिन्वयोर्वितिषये अ राम
अर्थितयासा मिलावलया सेयं भैमीप्रवाराववि स्मरनलोर्वितिसर्वो सृसदृश्ययोः काचमत्वादिपदार्थयो संदेहे एकत्वरव ७
रियागेमतिरेवपरे स्यतःस्यान्नमानादिति मत्यार्थित्वेनैवयावन्निर्णयंकाचमपिनसंगृतितथातुल्यशोभत्वेनेनिश्चितुम

सामसेपेन भोगो न क्रियत एव किं तु स्मरपास्तु विध्वास्त्वत्यमेव भुक्ता मुच्यते न सर्वः अन एवास्मात् सुदि भाषितं अपि मातिपीडनाभा
भावात्र किंचिदप्यस्मात् सुभाषितेयाद्विषालास्मरते तितरां पीड्यते सेवसस्तोऽकुममातिपीडा भवति मया सोढुं न शक्यते इत्या क्रन्दति न
तु सामि भुज्यते सर्वः अयं च कामपाशस्मातिपीडनं भवति मया सोढुं न शक्यते इत्यादि क्रन्दते न त्यावापोप्येतन्मनोनुकूलमेव भुक्ता
अतः कथमस्मात् सुभाषितां अपि तु नेकं विजानते अस्या व्यंग्यं न कथयतीत्यर्थः बालादिकामशास्त्रकौशलं न शास्त्र्यामनुरागं भुक्ताभाषि
षिभोगं मदते तथाप्यतीवलज्जालुत्वात् संभोगरहस्यं कस्याप्यग्रे न कथयतीत्यर्थः तस्मादुभाभ्यां विवेचकौ युवामस्मात्र्वेदव्याख्यात इति भावः
अयसामर्प्यीचक्षास्त्रविरक्तामथास्त्रेनेन त्वयानवोदेयं बालाके न प्रकारेण संभुज्यते स्मर किं तमर्तप्रकारमित्यर्थो नवा बोलतमेव सं
भोगमकृतमेव कथयसि संभोगमाये एव स्मृतो ऽन्तः स्मरेति कोन्यूनितैः कथं चैवमस्मात् सुभाषितामपि नास्मात् सुकथयतीत्यर्थः अय
वविपरीतलक्षणयात्वयेयं भुक्ता अन्यथा रहस्यमस्मात् सुकथितं किमिति नः श्रनारय सीत्यर्थः अयं च त्वयेयं बालपरिणीता कथं

नासत्यवदनं देव ---- त्वां गायंति यतः प्रियाः सत्यं स्वनृपास्माकं पालयत्तां नन्ते ४८॥

समंताज्जपते अपि तु अनुचितमेनत् विडुया पित्वया क्रियते अस्मत्सुकथं न भावतामपि नु भाषत एवेत्यर्थ दिक्षा नक्यं ३८॥ ॥
आलोमिरियमलीकवादित्यं शस्याद् स्मैस्मन्नन्नम्यास्मदिनस्मयोपस्योन रमाह नमसत्येति हे देव राजन् जगति त्रयोपि लोकार्यं
त्वांत्वां अस सत्य वक्तृत्वं न भाषणीयस्यतारसं न गायंति किंतु सत्यवादिनमेव वदंति यच्चान्न असत्यं नासत्यमसत्यमेव भाषणीयस्यतं तस्य
ताद्दशास्यसत्यभाषणस्ते तवप्रियाः अप्याविपरीता पश्मोकेमालापनेभावणं यस्मात्तादृश्यसत्यवादिनोस्वरूपानुरूपस्वभावाया
स्यामस्यात्किंतु सत्यवादिन्येव प्रियात्त्वयोग्यास्यादित्यर्थः तस्मादस्मासु यत्नमाकर्णितं सत्यमेवेति भावः अथवन्वयोक्तिः अलीका
कार्यंत्वामसत्यभाषिणीं न गायंति अपि तु असत्यभाषिणमेव गायंति यच्चान्नास्मद्विषसंभाषणे तस्यं तं तवादिनं त्वां वदंति
तस्यास्तलयास्तवान्यथालपनात्सवादिनां सह योग्यं न स्यात्किंतु असत्यवादिन्येवोचिता कृतमपि संभोगमकृतमेव
निति वदसि तथमपि राज्ञो कृतमपि संभोगं नेति वदति यत्त्वं योग्येन संचय न ररति त्यायोपयुक्तः इति पक्षावविप्रतिपत्तोकुंभोग

का. नै.
२०टी.
८

लिंगनेन तव हृदये लग्नामिदं परिदृश्यमानं कस्तूरीकुंकुमादिकमेव सर्वमपि तापनिवृत्त्यर्थं न समस्मान्नतोऽपयतीति दृष्टेपेक्षणं च यसीति समन्वितम् ४६।
कांता मे अयमते इत्यादेरुत्तरमाह मनसेति अयं समयो मे स्याः कंठः मनसैव मम कंठे न लेतिनामन देव कामसूक्तं स्यादिहरस्य मकोशकोऽमंत्र
स्तत्र जपः मएवं स्नुतं अस्यास्ताति नाहृयः स्मन एकावलिछलात् एकमहि न मुक्ताहार विशेषमध्याजात् अप्रदोषत्वं पद्माक्षादिरचितां ज
पमालिकां वर्तिकत्ति मूर्तिनामग्रहण विक्षेपात्स्यादेतस्मान्मानसो जपः इति मानसजपेफलं विशेषं आवलया चेमुक्ता हारं जपमालिकायात्व
न्ना मे वमनसा जपतीति भावः नलेति स्मरणमात्रे णैव कामो देवानामन्दः कामस्तं ४७ अस्याः पीनस्तनेत्यादेरुत्तरमाह अपीति।
महतामिरं नर तोरस्पृष्टं तेनापि च महापरिमाणेन मवलात्तया वयस्याया मे मोहःदित्यप्राप्ति तोऽधि छितमति अन हृदयमध्ये
इत्समीतो स्यान्नुमपरालो तो हृदयान्नवहिर्देशान्नितः कस्तूरी इति गर्वप्रमदे संभाव्यमानः यस्य अमरले त्वं वि केनम लदोषमसे

४ मनसा यदेव न्नाम कामस कोऽपि न तौ गमस्तं त्वं मनसो कंठे व त्वेकावलिछलात् ४७ अप्राप्ति तेव पस्यायामवे
तामहृतां हृदि स्तानाबंतरसमानि कोतोच महेवेहिः ४८ कुचौ दोर्मोक्षिता वयस्याः पीडितौ ग्रणितौ लयाक पेदर्शय।
ताघ्रासेयं हृदन्तो बाम्रलोहिया ४९॥ वैतौ बहिर्हृदये ते लस्मात्सर्वमंतरः वास्थि तन्मा हृदि न हृदये ते त्वा दयि शन्मा ने तरं तु वहि र्लो
तो इति तवे वायकायो भवतु कुचयोस्तस्मादस्मानेवं प्रताप्यसीति भावः अन्योपि महता पिष्टे तस्मान्नेष्यानुमशक्तो वहिर्विगड
मेव बहिरपि मदादिन्नु यद्दयस्पृष्टं तदादिसमेतो पनिर्गतावितिभावः अप्यासितेहृदयं तरसमांतावितिवान्वयः ४८ अपि यग्
नेष्या देस्तेस्माह कुचाविति देवेनापि तौ मिदैनाव मचदोषायान्मा कुर्यात्तेन यत्नेन तथा रे हृदयं विति पोवरौ अत एव त्वयापाणि भ्यां पीडि
तौ मर्दितौ व्रणितौ नखे सु क्षतयुक्तो कृतावसा कुचौ दिने क्रियादेन नाम्ना सुतावस्तनावादितोसे तो अत्र च वक्राग्रंके पदर्शय तांत्र
पितनखे यं विनरात्रौ हि संभोगसमये नि विमेन नदर्शनेन मुवेन दिवा वक्रियान विक्ता नादिसंभोगवि कर्दर्शन मियाचव स्त्राहृतत्वा त राम
पनाम च नुकाशे स्यावि दर्शनेत्यात्पि तन्न कपं चेहियथ दोषधाराख्या स्तकौरावेग तत्वादि प्रकाशमेवं धावतएव हियावस्वार ८
नाहि वा मे त्वोमेवल यो कर्मिसर्थे इति वा वहिस्थितं त्वां मतिवेमस्थां समवान् हृदयस्थिता तव त्वमुखेवपं दर्शयतो मितिक्रिया

पाकत्वात् स्मरपरित्यागेऽभ्यन्तरे वर्णपरित्यक्तः स्यात्तन्याश्च इति त्वच्येव साधित्वा खलु पाकावधिनसुं चवतीर्ण्यर्थः त्वद्दर्शमेव कामं
धारयति न तु कामार्थं त्वामिति भावः । त्वयीति पाठे त्वयाहेतुना यावचित्तेनात्र ये सार्थः ४६ ॥ ॥ पर्णकेत्यादेरुत्तरमाह त्वयीति हे
पंकजाक्षि अस्मत्सोऽत्वयि निसर्गचित्तस्य दुराकर्षत्वस्यापत्यामानत्वदर्शनाद्धेतोः शंकयाचित्तवृत्तेन रमनाकृतिभिश्चान्यां दृगंचोनैव
भ्रमो तेन सम्पाति पश्यति न तु पर्णाच्छिन्नौ च न्यान्यनुरभातीत्याशयः पंकजाक्षीति दृग्भ्रमरति सौन्दर्ये संचितेन सुदृस्यन्न स्तनः पुष्पसमा
श्चेतो महद्भ्यश्च इति च सञ्चितेनौपकल्पितेति पीयमानो द्रव्यत्वा ४७ नालोकनत इत्यादेरुत्तरमाह विलोकनादिति विलोकनासम्भवतिभ
नयाप्यश्यमत्वं यदा दृशोऽसितदारश्रयत्वं अस्याश्चक्षुषोः स्वेन त्रपवाहित्वामेवयं सदा पश्यति नान्यत् किंचित् तदृशीति अस्यास्त्व
पिमदृतिनेत्र प्रीतिरित्यर्थः एवं समतिमद्वचनेश्वचिरश्चावदतीतिसंका अविश्वासश्चेतन्हि एतदीयचक्षुषोर्मध्ये इदं वर्त्तते
त्वयि निसर्गचित्तस्य दुराकर्षत्वदर्शनात् शंकयापंकजाक्षीत्वां दृगंचोन सम्पात्यसो ४८ विलोकनासम्भवतस्तस्या लय
एवाक्षिचक्षुषोः स्वेनालोकयसि कांचेतत्त्वयाः परवाचकः ४९ परिरंभेनयास्यकुचकुंकुमसंकतं त्वयि मे हृदयं से
वे रागमस्तु दिनेवबाक् ४६ ॥ निश्चेतं स्वे मात्मने वा दृग्लोकयएतदीयचक्षुषोपक्षः इमन्त्रवर्त्ते इत्यनुभवेनैव निर्धारयिष्यसीत्यर्थः स्व
मालोकने हेतुमाह परवाचिकोनाम परत्यपो विश्वासः अपि त्वनुभवेयोग्येऽर्थे परवचनप्रमाणमेवेत्यर्थः इयकनीनिकायासम्बन्धं शुभंपश्य
तिविंबोभवत्येवेति छेत्तेति अथवा च नेत्रसम्पत्यादेवनेत्रकज्जलवशीसितमसामर्थ्यान्नालोकतत्त्व इति त्वयासम्मेवोत्तमिसर्थः अथवा
कान्तहिमवने त्रलक्ष्यमेवगोलका विश्वयमालोकयसदा शास्पशिपरवाचि त्वपत्यपः विलोकनात्त्वाररत्यापर्येयागेयोतिपचमो ४७ रागमित्यतर
त्यादेरुत्तरमाह परीति अमयापरिरंभेगाढालिंगने क्रियमाणे तव हृदये कुंकुमस्य संक्रममात्मनोक्तम्पतव्याजेन मे हृदयं समनसोऽप
चवत्स्तत्वये अनेन प्रकारेण शोऽपचरत्क्रिया एतादृशो वा गुदितेवसा दूणयतिनोक्तं न पादक्रमयमेवेत्यर्थः गाढालिंगनेस्तरांविना
नमदनुरति गाढालिंगनेकुचकुंकुमरागलेपव्याजेन मम त्वयव्यमनुरागो वर्णितः तेनोऽनुरागभरएव प्रकटीकृतः इति भावः हृदयस्येवेति पा
ठे त्वयेवेति यो मनात्वयि मे हृदयस्येवरागोऽनन्तु वाचिकः सत्वा होतु वा अनुरक्तो वा हृदयस्येति वा उदिते वेति पाठे तत्राप्यनयागाढा

कौ॰ नै॰ २० टी॰ ८

दिक्केने ति दिक्केनास्या मुखस्य मुखस्य सत्त्वा इ३ उर्यदिति रस्कृतः नितान्तां कोऽ तपरामतः एवमपराधं चेन्मन्यते तन्न दिति तस्य मे मौग्धमुखस्य सा
हृदय्या मित्रभूतानां वक्त्रं शतपत्राणां कमलानां श्रियो विलासत्वम्यो ऽस्य च संपदोपिलप्ता । अन्ये कापकोऽस्कारिणः कस्मिन्
रामलेयदि दृष्ट्वा सेभवन्ति तदा महानुपकार एव वेति त्वन्मुखमित्रभूतानां कमलानां प्रकाशकत्वाद्दिनेनोपकार एव कृतो न्यापकार
स्तस्मो द्वतस्यापराधो नास्तीति मन्मुखे चन्द्रे च न दिनेऽपि कुर्वितिभावः एकस्मिन्न सिंतायायेवकृन्नामपकारिणि चक्रनामवतिदो
मलस्यपएएप्रदृष्ट्वावधस्याधुक्तेः कृता इतिपाठे दिनस्यामित्रभूतानातत्समवेधाः सलक्ष्मीकाणां कमलानां अपच्छेद्यतसंत्व
निवृत्तिपत्राणि वाहृत्तानि येषां मित्राणां श्रियोपितेन चेत्स्वालता ऋता: रात्रौ संकोचकरणात् दिनेन तु त्वन्मुखमित्रं चन्द्रो धर्षि
तं स्वं वैरात्तु दिनमित्रालिवहृतिः कमलानि धापिता नीतिं च तेनास्वयं वेरनिपीतत्वकृतमेवेति दिनस्यापराधो नयमगणनीय इ
त्यर्थः त्वन्मुखमित्राणां कमलानां श्रियोपिच्छिन्ना अपितु न किन्त्वमिह कि मेव मा पितास्त स्मात्स्वेवैवापराधो नास्तीति कौ तुकीत्व

दिवेनास्या मुखसों ऽः सत्त्वायदिति रस्कृतः ततस्ताः शतपत्राणां तान्त्रियालाम पि श्रियः ५५ लज्जितानि जितान्येवमपि
श्रीडे तयानया मुस्याहृत्तानि तत्तानिष्ठ छ्मपतिकं प्रति ५६ निशिष्टस्याधरस्यापि सेयामस्य नरूपत्तु घफलेदृष्यते बिंबी
लताकोऽरायकुप्यति ५७ ॥
त्वन्मुखमित्रं चन्द्रे न्यदिति रस्कृतः तत्ते दिनमित्राणां कमलानाम पि श्रियस्तेन त्वन्मुखेनाच्छिन्ना:
स्वकान्तास्तेषां मितः शोभीकारणात्वैरं तितत्तमेवेति दिनस्यापराधो न गणनीय इतिभावः इति वा ५५ लज्जितानीति हे कले अनयामुग्ध
विषये तान्यल्लज्जितनिलज्जाशोभा जितान्येव यतो रागेमोत्री डितया कृतं सुरतं कौतुकाय मयि प्रदर्शितं वृद्धवुपिसुरतचातुर्यं तयातस्मा
त्स पतितानि लज्जितानि यत्स्वः प्रत्याहृतानि तत्तु प्रति उद्दिश्यतिन्नमेतानि छमयाः स्मः सुरतचातुर्यं यात्वे हे कार्ये कृत्वमेव पतीलज्ज
तइतिनमो हीतिभावः ५६ इदानीं प्रकारं चतुष्टयेन स्यापराधमाशंक्य परिहरति विशिष्टेति सवानिष्ठि दृष्टः अधरो येन तस्मात् पिम
यि मृष्टं नरूपस्येत्तु न कुप्यत्तु यस्माद् बिम्बी लता फलं पक्वं बिम्बीफलं दृष्टं ते आस्वाद्यते कोरायमुकाग्रहेऽकुप्यति अपितु न कोपिकिंतु स्वसंव
धेन शोभाहृतवेत्तस्मे लिहस्ये वस्यर्थः देनहृतेपिवमसेवे धवधा लितरागधर शोभाकारित्वेन मसंप्रसाद एवयुक्तो न तु कोप इति भावः

गैम्यापराध्नुवत्वाम्रा कुचौ स्व कुमुदं नलम्यानदर्शयतः स्वाश्रय तस्यामे मोहद्वय स्पृश्वा कुचौ स्पृष्टवैनर्दर्शयतः नहि कुचौ हृदयस्य संस्पृ
ष्टौ भवतः अन्योपि दोषोऽजितो निरपराधोऽप्यपतिष्ठाधनादिस्पृहालेन पीडितो भाग्य विकलं नेन तल ललोल जितः कस्याप्यग्रेऽस्तु नैव द
र्शयति त्रपितो रक्षादि ४७ ॥ ॥ इतीति कलमा पीयप्रव षिभिर्मन्ते दारु जिरतिमधुरैः स्तनैः पीनभनवन्नोत्तमादिर्यैर्ष्यैः स्निग्धः संजा
तगाढप्रेमपूर्वरोऽसौ नलउन्नमितं पाणिना चिबुकं यस्याः ऊर्ध्वीकृतं मानननयस्याः तां प्रियां भैमी दृष्ट्वा इन्दुकलावदनं मोहेणेवमेवेति सत्यमिति मपठ
उन्नमितेति किञ्चलकलेतिमिन्व पद्मेः स्तवः ५० वनाविति यत्सरः करः उन्नयविदं गिरीवमौचाविंस्तनः प्रेयसो मन्मथमनुनयन् किम् नमा वि
दंचिरेणा कालेन वैरं विम्रत्यनिरुत्तवैरलयाइऊनासहलव्धं संधाने येनत्मना नोपमाचंद्रकमललक्ष्मीः मदोवरं ५१ ज्ञातेति नलोकैः क
लोलः वक्रो क्षिपत्सु क्षिप विहासेन हीणाचस्मयमानां चेऽनएवलज्जावशेन स्मितं चनलेन दृष्टमिति त्रिवुध्यावात्सुखे निरतमुन्नमितम
इत्यसौ कलया स्तनैः स्निग्धः पीनप्रवर्षिभिः इन्दुंगवेतिपम्र छुपियामुन्नमितानतां ५० वभौ चमैयसो वक्त्रे पत्सु स्तनमवन्क
रः चिरेणालब्धसंधानमरविंदं मदेनवा ५१ ह्रीणाचस्मयमानाचेनमयं नीऽवनमुखं दमयन्ती मुदे पत्युस्तस्वेस्याभवत्तदा ५२ मयो
पिभयतिस्तस्याः सती मादस्मसस्मितं परिहासविलासाय स्पृहयालुरसन्नियं ५३ स्तोकमनुदिनस्यास्य वेयस्यं चस्पदस्यतो निः
शोवा नित्पिधात्वर्थे परांचरति नात्रच ५४ ॥ चिबुकं पुनर्नमयंती दमयंती तदानस्मितमुखोन्नमनसमयेपत्युर्मुदेऽभवत्तस्य
सुखेनमुदे भदिति वा तारुण्येतो हृष्ट्वा स्मितरोहस्ये शोभ्नादिति भावः ५२ भयइति सहृषिय यामवर्तमानः भयोपि पुनरपि कौतुकात्पादिप
रिहासविलासाय स्पृहयालुरभिलाषुको भयति सस्याः सती वक्त्रे लोभस्मितं यथा स्यात्तथा आरस्मविलासायस्पृहैइष्मितः रतिसं
भ्रमेणत्वंस्मदृप्रियः वोपसर्जीन स्पतिपाद्दिकत्वात्पादेशोभावः ५३ स्तोकमिति दकले इयंनवेवैस्याऽस्पवर्तमानस्यादिनस्यावस्तु
मपराधान्सुस्नेहे प्यवस्यलाम सप्यल तस्कोपपराधोदिनस्य त्यलस्याह यस्त्स्मादियं भैमी निशोव शाविवना ऽस्माकं निषिद्धं वत्र इति प
ठितस्य धातोरर्थे अन्नदिने नाचरतितराने अप्यानामिः धं वं चु वृत्तिलपा भवती भ्योलज्जया दिने निदिनस्यापराधस्तस्मात्तस्यापराधं
ह्वमस्वेतिशार्ध्यान इत्यर्थः व्यवस्थितता मिनि पाठे आत्मनेपदं चिन्त्यम् ५४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

का॰टी॰ अपेति । अपेतेन नलेनानन्तरं सा कला भैम्याः उपवदन्ते वदन्त समीपे स्वकर्णोपनयच्छलात् समीपनयनव्याजात् तस्या भैम्याः प्र
२०टी॰ तो कर्णे निजास्यं सन्निधाप्य सन्निहितं कृत्वा तां जगाद । अत्र द्वंद्वा अपि भैम्या वचनं श्रुत्वैव नीवस्त्र कर्णं भैमी कुचसमीपे कृत्वा अनं
१० न र्बनवचः प्रतिवचनमेकां ते वितरतो व भैमीकर्णसमीपे निजमुखं कृत्वा भैमी जगादेत्यर्थः । कथ्यकेकानकथनं जातिं उपवद्येनैव
धीभावे सत्यस्या अग्रभावाभावः सन्निधाप्य द्वेतुमपत्यता ॥ ६२ ॥ अहो इति । हे पुंस्त्वैव वचनचतुरे त्वं मयि विषये रहो रहस्यं किं तेनि
ष्पन्नमालिंगनादि किं मध्ये कमपि अत्स्यमपि वाच्या यथाः आहोस्मा एतावन्मात्रे लोकमपि महेसेत्यर्थे त्वं पास्यसि स्वयद्यपि
त्वं नाचक्ष्यस्तथापि तेन नलेन दृष्टे कृतं मयं मम प्रत्यक्षं समस्यगाढेन मिमं भवं नलमे वाभिधापयेवा । दधामि अहमपि तु याचतो वे
त्तिनीतथा किं विहृत्य विध्वानि यथा नल एव स्वयं त्वदीयसुरतप्रागल्भ्यं प्रकटयति मां वेच यित्वा कथं कारं स्यामस्मि कुपास्यमि

20 अथोपवदने भैम्याः स्वकर्णोपनयच्छलात् सन्निधाप्य मुखं तेन तस्या निजास्यं सा जगाद ताम् ॥ ६२ ॥ अहो मयि रहोवृत्तं यल्लोकि
मपि नाभ्यधाः आगस्त्वमप्यमिमं सत्तत्त्वमप्य मेवाभिधापये ॥ ६३ ॥ स्मरशास्त्रमधीयाना अपि व्रीला विमये वयम् अंगापि सोपि
कृता किं दंपत्यापयत्स्वया ॥ ६४ ॥ मौनिम्यामेव सा तस्यां तदुक्तीरियमुच्चकैः वाक्कंबाद संपुष्पके कुसुमिन्ननोनरा ॥ ६५ ॥ ।

त्वन्मात्रं त्वमेवासि सरोषोक्तिः सम्यगिति पाठे आपि धाय संस्येजा नीहितास्यर्थः । आगस्त्वमपीति पाठे इमं भवप्तमेव तत्ववेदमस ।
व्यसमायां प्रत्यनप्रमत्तं व नम नरीत रहो वृत्तमपि स्वसेत्री मेवाभिधापयेति शेषः अर्थः भयमपश्यति चेति कर्मत्वं अमइस सर्वत्र ।
दृश्यताः अभिप्रवीड्य पणाष्याहृ धाते ईलुमवित्री व्यवस्थितिरात् ॥ ६३ ॥ स्मरेति । स्मरशास्त्रं वात्स्यायनादिप्रणीतं अधीयाना
पठंतो त्वं तत्रपेति पाठितं दंपत्यस्यर्थ विपरीते संभ्रांसये व प्रि नासिद्ध पटसमत्यथः तथा त्वापि निष्णापि मम अरस्ता
त्किमर्थमनोपि गोपितः कथ्यये त्तिस्मरः निरंतरा पार्श्वे प्रबलं व्यम पाशितानिं विपरीतसुरतं कृत्वापि ममेमधरस्तात् क्रोतमेव
कथ्यपसीति निरंतरंवचनचतुरासीति भावः स्मरशास्त्रं न लोकेति षष्ठीनिषेधः दंपत्योर्भावा संभोग इति यावत् रूपसंस्तुरो दृ राम
ताद् इतियक ॥ ६४ ॥ मौनिम्येति । सा कलात्र स्यां भैम्यां मौनिम्याम एव दंत्या मेव सत्या तदुक्तीभैमीवचनानि स्त्र एव तेव भैम्याभव १०

स्मीति एतस्याः कुचाभ्यां स्तोयपदं अकुशाधानस्तनमेव शोभनं विद्धं यस्याः अयचा कुणाकारस्तत्र पद्मविशोभागावयोभ्यं त्रि संगस्याः
माकुंभिनः अरिलः कुंभयोः श्रीशोभा संपत्त्वयस्मा जोरिताप स्पलतत्कुचयोरं कुणाकारेन तेनात्तित द्वित्त्वमेव विनोदमत्तस्मान्न गादेड्याः ः
उकरणाधिकारीस्मद्दतौस्त्वपकातिएणावेतत्कुचेन पीडया मिश्रपि तुपीडयामि त्वयोः पीडनदेवनुयस्त्वहततद्विस्थं चोवितामित्यर्थः राज्ञा
हि चोरस्य दंडः क्रियते भ्रमापराधो नास्तीति भावः अंकुशस्त्रीस्तनावं यारित्यमरः स्तनोरोहिकाराहिकोप ५७ अधरेति ममाधरमधुरसं
तस्या अधरामृत स्यपानेनक्लेत्वापराध्यतु अयं मुख स्याधराधो गोस्तन इत्यर्थः मनमूकोगुनः किमपराद्धं मौनस्तकः मुखमहे तु नास्याः पाद
तुविंतु स्तु कुसुमपिनाम्नोति न मस्कृतं माधि यदत्तातिको वाय प्रयोजनं स्तनः ए केतार्थे ५९ अपराद्धमिति भवताता खवितात्त्व दचना
कर्णेन श्रोलेनमया वीणायाः कोकिलायाश्च तवं वाचि स्पपराधं को वापराधः स्मृतः इति कुलेन त्वंभे मौनमनेन हेमयताकुमितिए इ यद्यसावी

रणोपदस्युचिकामीयोरिता कुंभिकुंभयोः पयोधतस्याः कुचाभ्यांतन्नपरतौ पीडयामि नः ५८ अधरामृत माने न ममास्यम
पराध्यतु मस्मात्किमराद्धं यस्याहेनाधोभितिहंविनु ५९ अपराद्धं भवतात्मोस्मा विलाप्रकं किं मया वीणा दूयत सं यमांकलकोवि
मिष्ठुरं ६० सैयमालिजनेयस्यात्वयि विस्मृत स्वभावतां ममतन्मुमितनान्मनुभिनः प्रध्यर्थनेकृतः ६१ ॥ एतासोपतं पक्षयमाद्दकलकं

डीवोकिलाचमांयतेनिष्ठुरं अतेतस्माद्पराद्धःसंभायतेयेनहिस्यस्याः कर्णेस्मरकः क्रियनेतमतिसातहिवोवातत्साहः कर्णः कोश्रत्यक्
थं भाष्यते अथ वीणाकोकिलयोः स्वरेय स्मान्माधुर्यसात्तित स्मात्स्मात्दागत्वानिभ्रते मयाऽसमन्त भाव मात्मोनामव स्याभायतीश्रुतानत्व
स्यां न केनाप्यपराधेन निर्मोऽप्यपराधो भवतीत्यर्थः वीणाकोकिलायापेच त्वयाम मीवाणी मधुरतरा तौ एतत्कृतो मामधुर्यं मयावकतु
मतइतानीतत्वां रष्ठामापतितम्लौ माराप्ततः इतिपरुषं निष्ठुरं चानकिया विशेषणं परुषं निस्मन्दनिष्ठुरं सलिलस्कारे कलकंठी कोगागात्रा
तिकी ए ६० सेति हे कले सेयं यस्यालिजनेत्वयिवियं विस्मृत स्वभाव ता कथयत्तु स्येस्मा मुखिनयेन्मनु मतं गीतस्ताप्रम मता
स्वीयता मतिः भनः कुतः प्रसमर्थेतेविस्मयतेतु इति तं एतद्धुयं चत्वायि विश्वस्यकथयति त्यर्थः सनौरतानुकूल्पमानविलमनये
हानी गुनवसमहं प्राप्ते कृत्वांकिमित्याचरतोतिभावः इत्युपालम्भनभेगिः प्रयान्नस्यागतार्थेनमाविस्मरणार्थेना ६१ ॥ ।

का॰ नै॰
२०टी॰
११

यमागत इति तत्त्वं यं मा मत्स्यर्थेनात्वया कर्तुं मम युक्तेयं यमं कौ लोक स्थपतीति भावः स्वर्णदीति पूर्वपदात्संज्ञायामिति णत्वं ६९॥ ॥भाव
नइति हे रेरिं इस्मैव यस्य छायायाः कोतें मयाकापथं मम्यस्व यंवरकाले अभाषिताः नेति इयं मौ भाषते स्वयंवरकाले न वपरस्त्री
त्वाभावात् नल एव त्वमिदानीं नृपस्त्रीत्वमिषेवं नकरिष्यतीति मया प्रयुक्ता मतो इयं भैमी अहल्या योगोत्तमपत्न्या नस्वंइत्या
करोति तोऽस्या भिचारे लक्षलोलुपे नयोपयाए वं विपाद् भिति चाहम तेपरस्त्रीत्वभीतिरवित्तस्मनास्ति ते स्मादिदं ए वायमितित्वयास्म
र्थे नानकार्यतिमां प्रतिभाषत इति भावः नैषधस्य च्छायायास्याभिति माया विपोषणत्वेन एव वा ७० समिति कुण्यायाभामतिर्य
स्या साधेरभौंदैमोलिः सार्वभौमत्वमस्य के वक्त्रे तमपि सेभिलोयुक्ता तत्करोभोजाक्षिलोमस्तवजं भासि त्वभिदं संभावयति तर्कयति न
र्तनिं दो वनरुह सः रेखान्स्याद्यपि वज्रादेवमनुमानात्कुश्या अवक्षिमस्याः ७१ अन्येति तस्मात्ज्ञो राजन् त्वय दित्वे नैष

21 भाषते नैषधच्छायायामायामायिमयाहरेः आसन्नाहमहिल्यायांतस्याः कालेतदुर्नया ७० संभावयति वैदर्भी दर्भाग्राभम
तिस्तव जंभारिं त्वं करांभोजाब्जेभोलिपरिरंभिणः ७१ अनन्यसाधिकाः साक्षात्तदृग्राह्योपरहः क्रियाः शंकान्तरं नुदे ल
स्याः यदितत्त्वनैषधः ७२ इतितस्युप्रयुक्ताभ्यां निकृतौ स नैकैतवं वाचमाकर्ण्य तद्भावं संभाष्यालुपार्श्वसा ७३॥ ॥

धोमवसि नतु छद्मनातत्त्वहिं तवि चरते। अयं भैमीभवयातिरिक्तः साक्षीयासु स्वाभ्यामेव तार्थं तद्दस्यर्थः तन्मृकोरहः क्रि
या एकांतक्रीडाः साक्षात्स्वयमेव पश्चद्यंगाहतिं विनाश्याल्योपमकटं रूपयित्वा एतस्याः शंकांतरंमेदृमायायां संस
युक्तेनुदनिराकुरु एतत् यापिकां क्रीडासमयचेष्टामुक्त्वा स्मान्क्रमेतस्याक्षसंदेहमपमपनुदेत्यर्थः सत्यनैषधइ
। नैवपाठः ७२ शालीति इत्युक्तप्रकारेणातया कलया सुप्रयुक्तत्वेन कैतवघातकत्वात् स्वादिविकारव्यतिरेकेण सु
वर्णकमलदानादिं हत्वनिश्चायकोपतिमन्तयाच सम्यक्प्रयुक्तत्वेन निकृतौ हनमोक्षिलकैतवं छद्ययस्याः स्तां राम
कर्ण्यतद्भावमर्थीह्न्ध्यां त्येवेयं भुवनाटिलकरोतिकिमितिभैम्योपायेसंशयालुः संदिहानः सनलः भैमीमाति निरासा ११
र्थे श्रापांसददे हृतमित्यर्थः ७३॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

मवदं त्वामपि भैमी मामन्तिकि मुपैवइत्यदं प्युत्का भैमीति नलेमकरये तीवचादं वादं भैमीवचनमतिवचनमाजेन स्वयं मेवकिंचिदुक्तान्तरं
लरांतराम धेम धेमुहुर्मुहुः दुंदुं इति शब्दं च क्रौंचवद्यस्याश्चिक्रीत्या देवस्य मा एतस्य सत्यत्वं तु शुकिं जननामांषं एवं रंगोभन्नमलीकमेव
वणोनरवानरीति प्रकस्य मकरोति इति भावः वादंवादं आभाष्य लोलामुलं आभिलक्ष्यत्यं गद्धिवचनं ६५॥ ॥अथेति आप
अवणमकारमकरनाने तरं अत्र सौकलान पंचआभिस्त्यभैम्याः सकाशान्नलं प्रति गत्वा वै स्वनामएमवोचत किंभूतां आस्यागेभ्या
दर्तिमागत्यानेमतिवर्णयतिन लौलाविपरीतसुरतमपिकरोषि सांप्रतमिनरां थष्ठजन्मभ्यसोति भैमीकर्णे प्रमभाषत्वं कुर्वाण
इन एवकिं सत्वासख्यो भैम्याः लीलांबुजेनाघातमनुभवयथ्य प्रत्यरतिभणलंभनलेनएतस्यतिततलोलेतिचयासिनो केवलाके
मत्यंता दृष्ट्वा से स्या लील्येति निः ६६ नृत्यन्ति इति हे मद्राराजन सार्वभौम इत्यनल्पायसभोगोचितरेलिल्वदर्यत्वं त्वं वेयिमयाक्किंमा

अथ सावभिसत्य स्यारत मा मल्पमभ्यसिनी सख्या लीलांबुजाघातमनुभय यान्त्य नलम् ६६ इत्थं हृष्टं महाराजन्त्वदर्थेना।
भवर्थं नानुभा ६॥ अस्त्वा द्यतिभामेवं यथा तर्जयति भुवा ६७ यदस्य चिक्कि चिकिनत्वया किं नेपथ्ये पथः दोके प्राक्तः स्वयं लेता
माया मायात्वानयं ६८ सनादी स्वर्णपद्मिन्यापद्यदानेनिदानतां नयतो यत्त्वादं दत्त्वेदिव्यागमनेचले ६९॥ ॥ ॥

एनमभ्यथ्येतं तस्यात्मालया नृधा कोपेन हेतुना मामेवं लीलाकमलाघातप्रकारेण ताडयति यदायद्वंभुवा करा स्तेलतर्जयति
भीषयतेन त्वया दृष्टं पं पपप पचे त्यर्थः त्वयि पश्यतः कथमं किंलत्वा तन्नमां कथमेवमेवं नेय शोति मां ताडयति स्वहस्तेपेणवेत्तः परं भा
वादि शितिलज्जेयमित्रिवलत्वं पश्य तिभावः इत्थं हृष्टं संध मे हि लक्ष्यैः ६७ वृद्धलोकेति हे राजन् इयं इतिवदति किं हे कलेयदे यं मार्यं ता त्वं कर्ण
वितरने पथःत्वया केनचिक्किनान्वि कि नाचि क्कि निशी रि सहिकः अथ प्राक्तः स्वये चार एकाले इवमायीनलरपांशुत्वा स्वयमाया नवान
इत्य ईर्ष्या के त्वदर्थं मर्ष्यं ना कुर्वे त्याम मकर्णे इति वदति विक्रवाक्कृत इति लिंचिमतु पलु कृ ६८ भैमीत्वं सुवि इदं भमाणमाह स्वर्णेति हिं
ति इयं स्वर्गे यथेसादिन्यां स्वर्णपद्मिन्यां पद्मस्यात्मने दानं द्विजः स्वर्गो स्तेभ्यः प्रति आगमनं चवेलं स्तुत्वेनिदानं दास्य मकारणतांनय
ति मायय तिन हि मनुष्यस्य स्वर्गे क्लेशः स्वर्णपद्मिनी स्वर्णकमलानयने स्वर्गा देशमनेच सामर्थ्यं हितं ते स्माभ्नलनपंष्य स्वा एवं वदंदूरवा

का॰नै॰
२०टी॰
१२

वेसेति हे भैमि मानेप्रीतिकलहे मत्यविरोधात्त्वया कोपेन मत्को मैम स्यागेन हूना लिन्नाल्लगमान्त्र मुपि मध्विरहे सोढुमशक्तामति
मि पश्चादेकांते स्त्रीरूपं मां च सम्यग्गाले के श्रालिमेपवर्यंती संभ्रमात्परस्परं दृष्टोन मुख मनुभवंती त्रि ममादृष्टा सतीयक्षिप्रतलि दृशि
नरा वयोरेत्तरा मध्येंगुलिकादिलि खितपारेवयाग्य सधाः श्रवयानं हम वयमसि वैतं युजाना मितं तस्मारे त्वर्थः श्रवधाः श्रवयपरा
श्रालोलकुं मध्यमः ७७ मस्कुलमिति हे भैमि मारस्नेन मधुरतेन विषेधेण मोहितः मुरलपरवशोः प्यत्तमोहन कारिणी का मवा
णेनमोहितो विरस्तवि वेको स्मरे तवाधर रपाने उत्प्रलप्तः संसक्त वेरसमं त्रि काम पिपद पिंबंतत्ताव त्का के लेन त्वया न मत्र
स्मर्त जि का श्वल हृनमपि कामणो स्त्रीलमप्रश्वः प्रगमार्थेन्मधररपा नामामिति पाठे तत्र त्वौनां कराणे वशो वा ७८ त्वदिति
श्रदंस्व हृदयेन वालिंग नो त्थिता तवक चेता ना कालिक त्वा दाईम्या मुकुरु धिरम्य मया कृतस्य न वोक सा मुद्रां न वेत्सतदपोर

वेम्य मानेपि मत्यागहूना स्वं मां च पश्चिमयः महूमालिमेपवर्यंतो मम पारेवयांतरा ७७ मस्कुलेन त्वया ना वश्या मो
हेनविमोहितः श्रमत्राप रपानेभ्र रसाना मपि वेतव ७८ त्वत्कुचार्द्रनखांकस्यमुद्रामालिंगनोत्थितां स्मरस्व हृद
यत्स्मरः सखी णिल्ये त वा न्भुवत ७९ त्वयास्याः कोऽयमध्येमप्रगेषु रिक्षीषेदिता वैत्सिता सांप्ररामश्री त्वयादेय
त्किलासखले ८० वेत्स्यमव्यागतेमोष्यपत्वां पश्यति हादिंन मच्चुंबीणालिमालिंग्यतस्यांकेलिमुदाकिल ८१॥

नादेव समेरसखीः सुस्वपरास्तवमखीः प्रतिन्न वक्षित्यमवक्त्रस्या भैम्ये देसं त्वत्तलं पश्यतेति त्वन्निर्मोणं यदत्रं तोस्मरे
श्चितयेः स्मेरे इति पाठे स्मेरसनहसितयर्थः सखीः सुत्वां कुर्मा शिल्पमिति श्रूकप्पिं चेति कर्मत्वं ७९ त्वयेति मधुरगाथ्या
मध्यशालायामध्ये मध्यसद्यानावसरे श्रन्याः सपत्नीः कोऽयमत्वया रूपारोपकृतविनयाहशा ई त्विनोऽहंता सा सपत्नी
नोऽपरः सम हृमे न किल मधमत्तना स्वयलत्सबलत्स्वयाजेन वसा वेम्र वपदस्खलसेखलित्वा पद्पतंतद्विसिजाना सिस्खल
व्याजेन प्रणामे त्वां प्रसादितवान्न्यस्मितस्मरेत्यर्थः इति भावः मध्यमे ध्यावो रिपारेषु ष्वावेति समासः ८० वेत्स्यतिमथि
गोष्यविजयमानां कृत्वान्नागते एवहार्दि नियम भरनरले त्वां पश्यतिसति श्रालित्यसखीं मालिंग्य श्रन्याः मतितरस्यांमति

राम
१२

72

स्मरसीति हे हैमि छद्मना निद्रालुः निद्राणो लोकमेवं गीव्रजनि द्रालुं मया नाभौ धार्यस्य कस्य कमलस्यार्थे लाडेनोः ध्यानं देवसात्विकः।
भावेनोल्लसंति लोमालिर्यस्यास्ताहृशोमत्कस्य नाभिस्पर्शेन जातरोमांचास्मतोपद्मयुक्तनाभिर्यस्यास्ताहृशो भविष्यसि संजाताल स्म
रसि पाणि रोमांचसंवेधान्स्मकं टक कमलसंवेधसंभावनया पद्मनाभौ त्वं यज्ञातेन स्मरेत्यर्थः नल पाणिः पद्मस्या नोऽस्य रोमांचस्फुर
त्कं टकस्यानीयः अयच विकमलदलरोमांचो द्रमात्पद्मम्भिन्नाभिर्यस्यास्ताहृशी जातासि तत्स्मरधाय्यार्द्धः रोमांचो द्रमे हेतुः अथवा
नाभौ धार्यार्थे लीपद्मनाभः पद्मनाभः श्रीविष्णुर्भविष्यसि पद्मनाभो भविष्यसीति हिः तत्स्मरसि नाभौ कर कमलधारणाच्छ्रीविष्णु
र्जातासि नहि विष्णुं दिना अन्यस्य नाभौ कमलमस्तीत्यर्थः निद्रितासीति ध्यानस्तनल्लसमनार्यं नाभिसमीपे मया करेपि तेनतः संस्पर्शा
ज्जातसात्विकरोमांचा जातास्मि तत्स्मरेति भावः ध्यानं देवल्लसिलो मेति निद्रालुः अलीकत्वं प्रोतिवहिनि ग्रहाः सत्यत्वे कस्पर्शा
दोमांचोद्गमो भवतिभे मी यद्वेपि पद्मनाभीति हिः स्मरति यो गोत्वमस्तेषु ज्ञावचने लुद्गमश्च तिपाठः सम्भः ७४ जागर्सीति हे स्म
स्मरसि छद्म निद्रालुर्मया नाभौ धार्यापी लात् यदानंदो ल्लसल्लोमा पद्मनाभी भविष्यसि ७४ जानासि हे भयव्याप्यक्राव
मन्मथो त्सवे सामिप्रुक्तेव भुक्तासि मद्वि त्वेदभया न्मया ७५ स्पर्श जित्वाद्भिमतत्स्वां करे मत्सदयाद्विनोर्मांगुली धुगयोगे
नयद्राश्लिष्य न्वनेजने ७६॥ हे मुग्धमारांगि श्रीमद्राविति चभेमि मया नवे मन्मथोत्सवे हिभयात्मंव्याचा कुल चित्ता
त्वं यतिग्रहत्वात्संप्रणीसंभोगो यमर्दी सदृतयानव त्वेद्रोभविष्यतीति भयात् सामिप्रमुक्तेवाध्याप्तसुरताभवसानेवयतः मुक्ता
सिलज्जानासि स्मर इति सामि भुक्ता सा भोति सम्प्रासः ७५ स्पर्शेति हे भैमि व्याजिं संग्रामं जित्वान्वाध्या सामुल्लाने नःप्रणोदे नमस्कार
र्थं लालनार्थ वा मत्सदर्याभिविति मन्मचरणस्पर्शेनि नवकरे अंगुलीभुगयोगेन मदीयचरणांगुलोद्धमस्ते वेपेव रहस्ये नाद्यं संभागते य
नेभयासि जनेन गत्ये यदाश्लिष्यं व्यालिंगितमत्राननतत्स्मरं जनसमय देमास्वाहालिंगनं स्यानोचिमात्मवासोत्कं ता भरणनस्त
नयाच रणांगुलियुग्मेन त्वन्मालिपोउनव शास्त्वेदालिंगनं वांछंत्वांमतिप्रोतिमत्कायां स्मरसि इत्यर्थः श्लिष्य व्यालिंगनम् इति लु
ङ्लमेकवचने चेत्ता: विमासासा स्वेच्छा शानिवेक्त्वेपि कान्यायन्तु भावः ७६॥ ॥ ॥ ॥ ॥

का॰नै॰
२० टी॰
१२

२३

नसुभार्यां मेनुवर्त्तमाना पित्वं समास्यामां न्दलंनत्वंा विमलितानि का पूर्णं तरु दर्शनपरा लिङ्गतानि ईदृश ला नियन्त्र येनवानारणं
सलेऽमव स्मरं नरनाथु त्सवं वा प्राप्य मरु मंगुल्याद्विना दर्शितोऽथ रेवन्तमुनोमदृशोमन्तोऽतो देतत्र णानियुया एवं भक्ता सतीन जे
न्या विनामा परतं जेपः नध्याय स्मुर विम निते तल्ल रोतो ति णिविना विष्व वेत्या विष्व वत्माति पद्विके तिदिलो पः ८५॥ ॥
नयति नयाधरदंतलतदर्शनएवं तजे ना मकार मालो का लीलाञ्चना लस्य करा भ्यां भ्रमण न पा छिन्न मा त त तु व्याजो नम
मोणाम जलिवेधनस्पुणकरो योजयतासपुत्को कुर्वना मयाको पत्याजन एवं पल्लसा दिता सितर स्पो हि स्मरस्य पंः ३
कुस्मरणे ८६ तोबलेति त्वं तल्लीय करपंकज प्रेमभता बलदामं स्मृत्य स्तकरजं प्रोति प्रभावसतं मायो वाकुल्येन स्मरसि त्र
हेमपि मदीय पाणिपद्मे त्वत्कृतं तथा छेदंतत्प पा तत्ता बलदामस्मृति प्रनव तत्त बाकुल्येन नवस्मरा मिकिं त्वन्योन्य वीवि १

१ बाल भ्रमणविभ्रमातुरकरो योजयता घोदृषन्मयापि प्रमादिता ८६ तो बलदामन मनुस्त्तकरजं करपंकजे मगस्म
रसिमायस्तवनैवस्मरामि तत्ते ८७ तदुघोदृ मयाग्रमा हित्वा पदं त्वं गता सखी तेनापि मेगत सख्येलीलयेवा छि
नसलाम् ८८ स्मरासि प्रेयसि प्राप्यो क्षितौ सुरतामहा भुविरात्रीसुपालब्धा त्वंमयापिकमादिनी ८९॥

कादान त्वलो प्रेमभरात्पा तिपा पो गभोरे पिताव नव त्वतं बन्धु वसतानां बलरामपा वयो स्तत्स्मरे तिभावः ८७ तदिति
कमप्यपराधं कृत्वाप्यहमेतल्लाकोर्षे मित्या दिम बाघमलोकभाषिणांगा को पेनुद्दित्वा सखोः प्रतिगतान्वतत्राप्यसखोस्मो
पेभवदीय एष दृशा नुवर्त्ति त्वं नगतस्यापं गलीलयेव स्वभावेनैवयत्सलं स्मृच्छिन्नः विच्छेदत तद्धोहोति एवं वत्तं गथ्य प्रभव्य
लोकभाषिणा स्तवाहन काषित्वमपन कोपि इतिमैत्री विच्छेदकं स्त चक्रवातएा छेदयुष्या वालका कुर्वीति तदत्वयापि कृत
मिति स्मरत्यर्थः प्रत्येषाद्य राजस्येति निपातः ८८ स्मरसीति हे प्रिय वालत्वात्सौ कुमार्ये विशेषात् द्वितीय रतामिलाषिलो
पिमम क्षितौ यस्य रतस्या सहाने व्याधिकवनदोनितद्वौ लाको किलतुलकृजना त्वं मया प्रभु विरात्रि शीघ्रमेतु सं वंधि नौरात्रिं इति
उपालब्धा सोपालंभ मामे निंतासि तस्मा यस्मर सिकं पंयेत पयेः प्रभु विरात्रिरत्रि रपिस्व ल्पप्रमाणत्वादेकवार सुरत निर्माणे

राम
१२

म

केलिपुरा श्रीडा हसैबेलकिलविलासमयकटनवाजे नयत्वामुचं विनहेत्य स्मरासि का मणा स्त्राभ्या केकौ शल्यवपा स्वल्पालिंगन चुंबनमा
जेन मो प्रत्यालिंगन चुंबनप्रकारा स्वयमेव मया यत्न विनवत्य सितनस्मरेति भावः हे दाद्विनौति मे मोसं वुद्धिर्वा मोघ्यप्रपन्नो धुसे: सेल्प विकृता
दित्वा नसे प्रसारणं स्फोटिनि हृदयस्य स्फुटत्वे वेति रुजो यवात इति: ८१॥ ॥ जागर्ती ति अस्य तां वल्लचर्वितरागफलनभावहती
दत्तस्य फालिका: पाकलानि स्वमुखोत्सकाशाङ्क्षनयाम्भान नु निन्दित्यौ निधायपद्दोकान्तिकेपः सततमेदान व्योऽन्येपादं ब्यः इतिन्या
यात्वा स्त्री ते मुक्ते यं तां वल्लफालिका अमदोया उन्नमेस्यं दृढेति याचितवान् तत्रविषये स्मरणकारणम् तो भाव नात्वः संस्काग
जभन्ति सुरहको वर्त्तते स्मरसिकि मित्यर्थः इति भावः ८२ चिन्तेति मयि मानः त्वय्यप्रान्तसुरतांत सुखाया मेव सत्यां योभावाधिगमः
सुरतांसुखमा मिलहृये स्माण स्यापराधे तिष्ठति एवं भूते मतिमयि विषयेभ्यः स्मरणसे वसुलहेतुत्वात् धामप्य एवं सुरतेन्याद्दोषा

जागर्त्तीति तत्र संस्कारः स्वभावात् वहूनने निन्दि प्यया चिरं यत्त्वां न्याय्या तां वल्लफालिका ८२ चिन्तेन तवसि कचिन्तेनवजंमयि
यतक्रुधा प्रागल्भ्यादधिगमा न स्थत्वया संगतम्तेन तेन ८३ स्वच्छिगिवनय मेने च निशिघा स्वेचिवर्त्तनौ: स्वमेपिन्यपियस्त
वैमुख्योसौ त्वं स्मरावयोः ८४ दर्शमाप्यसदस्येवनणां विमनेनेदर्णा दृपीतावरमहूजाभ्यापकम्भामत त्तिनः ८५॥

केतोः नवजेन ततं त्वयाकंठे वा ततेप्रथमेफालसहें दोनेपुनरपि सोरवदारणवत्सपभकृतनवलततमप्यएवकेपुनरपिगाढतरं स्वव ह
तं यस्रोतितं नत्वे वि ने स्माति ज्ञितललस्य रेत्यर्थः शैवाङ्कतस्मितोये स्यादे तिनपदे वांनासलं कन्नोवितो ये लिङ्गचलस्सणयामयो
गः ८३ स्वेचितस्तोयस्यो पयद्विमावि निम्यधने वपरिवर्त्तते न चानिधिपार्श्वे विवर्त्ति ना बोमवस्तिलङ्कोलिपरिवर्त्तन शीलयोनेतय
पात्र स्थितयोः सन्मुखयोरेवं भवतोभावे या स्तवुममुच स्वमेपिनिभृतस्वापिमप्यन्मस्तसन्के वैमुख्यं परान्मुखत्वंपनताह
योसत्वोमेऽत्रेवस्तोत्वमुत्तसुत्तिन्येवातत्स्मरसन्मुखयोर्द्वयप्यावस्थितपार्श्वेरेवपरिवर्त्तिनं कथारपिरभागधृदना सरा शुद्वत्वम
वस्यादिति स्वस्वहिम्नैनामय एवं भवेद्वेवपार्श्वे परिवर्त्तीने वैमुख्यपाभावान्नितरां समयोपि सामुख्यानयत्सम्वयोर्मम मोत्वेतत्स्मरस
पः स्वाद्दिम्नि निषिध्यमेन पार्श्वे परिवर्त्तनेचान्योन्यसामुख्येनभवतीति सर्वसालिकंपौरुष्यं स्याद्यं भावेवाच्यम् ८४ दत्तमिति सदस्य

मुखोल्लिकलानुञ्चनाभिमलवरांगनागणसमूहवस्याताति ॥१२॥ कामिति त्वां कमपि तं यन्निर्वचनीयं लोकोत्तरप्रभावितात्वं स्मर
का०त्रै० केलिस्मरयञ्चकामकेलौ रेल्वारोपणमन्यभिम मेवपुलिंगो हि तेसंपूर्णामया विहितासंतुष्टिर्मत्स्याः सात्वं ग्रीदितास्मितस्य
२०श्री० मिकामया ल्लाम्यासको यानाथ विपरीतसुरतमकार्षीः तस्मारेत्यर्थः केले भूत्वय ईदृशीने ॥१३॥ ॥ नीलाद्देति नन्नोल्ल
१४ वापि मेनला टकपोल लिखितपत्रवल्लीमंवंधे नामष्टेन कस्त्र्यां केनामिश्रितेन कलुषितास्य मांतु नाम्ना चिबुके हनुभागमपि
व्याप्य नीलत नीलवर्णं भवतु उपरिस्थितत्वात्स्थोऽविलोकयतो मुख स्यकन्ये मुक्ताहारगुम्फमूर्ध्नि तल्लो विपरीतरतावरण
समीपे तल्ललाट अत्र चेवाउचितमुक्त प्रियायोग्यमप्यवगुम्फितघातलोलार्य सस्तूर्च्चिका छिद्रापि चेतो चितः हंसमासस्य
रमये तरे मिन्नस्तुयोगवेहम दानयो रितप्रिय नाम्नस्प रत्नकष्टेपालनता यामृगमद्वचो नीलदम्भारहितेता छत्रामील वर्णेधा
२५ नीलता विवुकं यत्र मदात्केन श्यामां वृतास्मरहार समणोनूत्तं समाप्यंतन्नागोवितं ॥१४॥ स्मरतन्नवगन्नोरोऽस्तेयादिति
मृषा ह्री देवलभप्तुपेय ध्रुतंतरपतोलणं ॥१५॥ वेनकेलो समरण्यस्य क्लनभपतिते मग्नि देहि मत्समुद्रस्य क्षिणकिरातुरासिप
न्॥१६॥ रतिन स्मारदृष्ट्या तिप्रियेणां मति सारा पार्श्वयां पिदध्येत स्याः अवचसो ह्रीवशीकृता ॥१७॥ तुरितिवेचित ॥१४।
स्मरेति नरदमन्त्रास्मितेतनवेरो केनविमथाद्वत्तवानि ति सनामस्यमार्गीमनूहिवरे देवरे देवय स्पतन्त्र्मनतण वरतस्य परोस्त
लंपरोक्षकरणं नमनचयन्नवं रतिश्रतिवेधकेन्नतं नियमं सदृलुयं निवर्तितं नयोस्तनस्मरं पर वृहणमे वेध पर्णाकोणकेस्मादस्य
र्थं मृषाभाषणेन रे सालेरमुत्पादयत्यतः केतसुरतमृतिवेधकेमनूशोगंयलि वर्तितवास्तस्मरे त्यर्थः ग्रतमर्दवते भवतीति
ह्रीदेवतमित्युक्तं ॥१५॥ वनेतिव इति मजिरा यत्रा हितासितत्स्मरइति किं देवे मिलवनकेली ग्रामा मवि हार समये भपतितंयो
मत्स्यदलं उदस्यपाणिनालिप्य मन्य प्रतिदेहीति प्रभृतस्य पन्नुपन्नसु दृशोवे पूलंचन्द्रदिगितिकामवास्त्रे वचनात् भपतिनाम्ना राम
त्यरत्नमाचनस्य सत्वितत्वा ह्रीदितायिनस्मरतिभावः ॥१६॥ इतीति सामे मीप्रियइति एकामकार्णत सामेथ्यारहस्या १४
पिरुवांतरतेवृत्तानेशोसनि प्रियावशीकृता जितामतो मन्तरामधेयमामसमा मरवचनेपालिश्वासख्याः कलापाः श्वसो

देजातप्रभातत्वाद्वितीयप्रहरे निर्मीलनात्सहावसंतत्वे कथ्यमानापि कन्यादोऽस्यां वर्त्तते इति तत्रापि प्रभाते कोकिलालापो भवतीत्यर्थः
प्रहावसंतस्यातीतत्वात्कोकिलानामभावात् पिकव्यतिरिक्ताः पक्षिणः अपि कालस्य नाम युक्ताः ८७॥ ॥ भुजंगमेनेति मधौव
संते नवे भ्रतनं समागतपत्रपुष्पादिकं निवेभुजंगमस्य मे सपत्नी अपि रागं प्रीतिं संभाव्य अनुमापकोपवशात्पुनः निंबमेव भक्षयो
जनार्थं परिवेषितो पात्रे परिताः क्षिपंतीत्वं त्वरूपस्योयात्कोपात्त्यक्तोऽप्यस्याः पश्येः मधुमत्तया दूरादिव परित्यागे मानिकटे रस
पिवेदस्येवं रूचिस्वादे मदीयापेलयाः जिह्वानाम मत्सपत्नी अप्यल्परुचिः स्यादिति संभाव्य कुतरनिंबमेव भुंक्ते इति वारंवारं ज्ञातिकेद
मेव पतिदानेन मात्वो ज्ञातां प्रति त्वं जिततत्वं त्वमसि न तस्मादिति भावः वसंते मनानि वंभुंक्ते परिवेविषतो प विवेषणात्संस्पर्शरूपं कुर्वे
पाताम्नाविति द्विर्वचनं स्वरूपः अधोगण्योति मधौ कर्मत्वाविवक्षया द्वितीया वा ८८ स्मरेति एवाकरशार्क राविकारमध्ये तथा विदाविवि
सम्ने
भुंजान स्मन वांनं वं परिवेविषितो मधौ सपत्नी अपि मे रागं संभाव्य स्वरूपः स्परे ८८ स्मर एवाकरमामा त्वया तादृश्ये निस्तु
वन् स्वर्निरारोषस्तानुयदभेसंतथारत ८९ मुक्ताहारं मंतंवे वन्मत सधान् अथा मेघं विनेवते ध्यनतं सुविनिस्मृतिः ९२ कमवि
स्मरवेलितंस्मरस्य न भवन्तितिमयाविहितसंयुक्तिचौडितास्मिन वन्यसि ९३॥ मंस्मरतंवादि प्रतिमत्स्पर्शमात्स्वाद्युतत्स्मरोतिरागविस्म
प्रमत्तस्याविरहत यानत्वा सारिंतं किमिति सा दातिप्रायान् अपि स्तवन वारंवारं न देवव र्णपनु अरेस्मरोत्ति एवमिह समस्तवाके ग्रमिति
स्तुतोऽप्यपरस्मादि सर्वम भुरवगंतः पातितयानिं द्याप विवमानामद्वेषे समाप्रेतद्धितिकास्मितिमधव ९०॥ तिन नु नर्यपुष्पस्पृतिमधप
मेन देव रसरत्नुम मत्तरूपा ध्याने नरागे ते निस्त्विदं यारोष स्मरस्का स्याय रसस्तु नये इमेव मीतवान स्मिनस्मरको पेन लोहि त्वंतु नरवर
प्रसन्न्यत्वाद्धर वर्णमयाकुपितपात्वयाप्यरस्मरतादिना स्मितकोयायद्वैषं न तस्मादितिभावः एवाकरविकारमसस्नापिवाणस्यापरा
प्रसन्नत्वाद्युरवर्ण मयाकुपितयात्वया परस्पृशतादिना जितकोपाय ९९ मुक्ताहारमिति मुक्ता दारम्यता भंतं नाभिपर्यन्ते त्वदंगतु विवरनेति त्वार्यं स्म सधान् अयसमासमासम्नुवने मुक्तः सन्नहंस
त्या न्देस्य पाताग्रत्वे ९९ मुक्ताहारमिति मुक्ता दारम्यता भंतं नाभिपर्यन्ते त्वदंगतु विवरनेति त्वार्यं स्म सधान्
रमं हिरं यत्वरद्गत्या त्वाहि नाम निवेधा स्मनातिरया कामोपितत्वात्तु वितनु भावेन स्मरमं हिरं यथा स्मृतिवृत्तु श्रुतिरागास्मरमंदिरम
पितृं विनं मनस्य प्रमत नदत्तवती तस्मरेति प्रभः चक्रवर्त्तिनापि मयात्तुं विनुव भावात्कान्त्येति भाव समरएव साधये विभावः॥

का०टी० २० टी० १५

स्मितिमग्निसानायां कस्याश्चित्सत्वोः स्वर्गं हास्यो नदिक स्वर्गं सुमपकं अतएव सोऽयं मन्त्रः अतएव स्वरः इति वृत्तमित्राभवदेतन्मत्तो
भयं त्वा त्मकं नाक विसर्गं मत्वा जातं वर्त्लं यस्या स्तादृशी मे मीमनारत्तार्थं सम्प्रदायो स्तादृशा क्रियुक्ताः जनिमसत्ती या न्नादिषु
नेः नो स्याः स्वकाशा र्मा मोचयिष्यति अथ निष्ठाकस्यिष्यतीति मान्ना सा भवति इति भावः अथो पि केन स्वि स्मतिर्व स्वपती
यं हृष्ट्वा नाव वर्त्लो भवति मती स्वरूपस्य वर्णानुवर्णेऽपि यानस्य वमेव ना लब्ध अन्यथा स्वरूपवर्णानुपपत्तेः भौमीकरयोः मलतरल
याकर्णे निपीडने साम्यं भावेन वा स्वरूपवर्णोपपत्तेः १०३॥ ॥ मेति अन्यो स्वपदोयस्वरप्रत्यभिज्ञाभाने नरं सकलानां म
लोड्वे स्तारस्वरं यथा तथा हृयेति ऊवेइति किंद्रस्थात्वा तदृ स्वर्गमुखेन वं विनेमुद्रिण हृ समीपमागच्छ अग्रं गतानेन पर
माङ्गादं कर्तुं हस्तस्य सुधावलोः अमरते यथा हृये पाव्यान्तः विधेयसाहरमाकर्णयेति स्वर्गं विधं हृ मतपानमेव विशेषं

सुधाब्धौ: मा हृयोत्त्रैरथो देवता मे हि स्वर्गेण वंविनेपिबमानोः रूपचंद्र स्पंदरि १०४ साम्यमोन्तम्भवास्माग मतस्यास म
तिमयपि कल्पग्रामाल्पनिर्गाम्बद्धदीक्षाशोद्धारी १०५ अथ स्वपमृतिष्ठायाः मृपंतान्ते पथाभिधा नवमौलि
मपौ नस्याभाव मा कलय कला १०६॥ मलयाद्रिं मार्गं नमुखं स्वर्गमुखेभेन नटमुपवेमपर्वः १०४ सेति कलया
हृ ताः न स्याम तिम स पि अस्यां नैव स्य रहिता पिय मासि नैकिंचित् स्प नेतिं चिन्ते ति नस्य स्थिता हृ नोदृशी साकला म
लोल स्प स्वयो भागम वशिष्ट मणं अष्ट लो नम्रकर्णे यो मैम्या पि द्विनत्वादा हृ ना म तौ न ल कम्प्य मा ने र हृ स्य क पा गो ष म हृ
लोडिस्मपर्यः काक पिव हृ पलोद्गीतम् अ म पा अकल्पजने ति पान ह एवं म ना व द्दी कल्पया म ना म्नो या म स्य ल्प नि र्गां लोकक
ल्कलनं न त्रपठ नांवेद ध्वनिर्वातमि वदुरिकाममस्यो लोकः मुनिजनस्या मे म न कल्पया म नि नाभिने ज न स्य कोलाहलं प्रलो
नीतिनैष्ठिकमसिद्धिः १०५ अथेति अपकलामयो नल्पाक्षरो म स्त्रवर्णानंतरं कलास्वरूपे हेना स्यतिर्यस्याः क एम
र्णे विधानपरतवा कलायश्चाज्ञागे स्थितायास्तस्याः कलामतौ प्रतिरहस्यं प्रवृत्तो नैमथ स्याभिधावचनाभिमत्वस्याः तस्याः १५
मैम्याः भावं रहस्यकृप्य नाल म कोपा गुरुभ्यो जनकमुखवेष्टाविशेषनलस्यमौलिमपदेनशिरोरत्ने प्रतिबिंबवशाह्वकलय

कर्णौ विरचे आचारादिमवतो ऽतः परमुष्पसंगमम विरदस्य मसे ववक पामि ख्याति तदन्न यानकर्णनीयमिव ध्यातस्यः कर्णौ पियुतोत्प
र्णः ९७॥ ॥ कुवलयविपाणएवोत्पे हृते कर्णाविति भैमीकरावेवकोकनदेरुकोत्पले आविकर्तारौ सख्याः कला पाने नेएवा सितोत्प
लेतस्याएव कर्णौ पीडयतीयं त्रपतीवी स्पतीवा लाकर्णौ सभतेत्र पीडयतां मुकुलानेत्रे नीलोत्पलयोः स्वकर्ण पुरस्वल्पाकर्णे क्रम
णापीडाकुरणामिव भैमीकरस्वकोत्पले आविस्मजान्येत्र नीलोत्पलसाहाय्यका चरणमुखेव स्वईयवा भैमीकरस्को कनदेन्य
ति तत्कर्णौ पीडयामास तु किमितिभाव स्वकर्णयोः सहायार्थं स्पर्द्धया च युक्ता पीडयतीव मण्डमस्वकस्वेति नुमभावः ९६ अन्यथो
त्पलेतनेनविति वेदर्भी सखी कर्णौ प्रविष्टं तत्स्यवीक्ष रदस्य कृपाया तु रामलपितेस्य रहस्य नतल्ला णीयास्को शाद्वद्वि मौगादि
तितत्कार्यं विधीयते ९९ तमिति आ राहूरस्यितात्र यथयरा स्वत्वस्थानं तन्नहा स्का रणमनु यपि विलिपिरेजहसुः कश्चिन्स
कर्णौ पीडयतीत स्यावीत्य नेत्रासितोत्पले अप्यपीडयतां भैमीकरकोकनदौ नु तौ ९८ नमवि स्वसखीकर्णौ पत्तु शाल
पातं क्रिया विदधाविव वैदर्भीस्व रहस्यापि संपिनौ ९९ तमालोक्य प्रियाके लिं स्वेलोत्का सहासि लि आरात तत्वम
ध्वाऽमख्यः सिस्मिये परा १०० रूपयोः कृप्परिभीत्वा तांगराम सखस्तयोः वरत्तुः स्मितपुष्पानि सुरभीति सुरा
निलैः १०१॥ तदास्य हसिता जातं स्मितमास्यमयासत आलोक्याद्रिय खीसो चैतः कुमुद्धे बिजं भणं १०२ मयाभिला
यतस्य तोस्वे रहास विकस्वरं सत्याल्लासु तपत्ता याः कला जातवला जाने १०३॥ ति नले त प्रवीणं प्रियाकेलिं स्वालोक
सोत्वास हासि नि उत्पासितो च्चै स्वेनसम्वय या तपाहस निमति रनला हन्तायस्य वणपाचे णविस्मिरे इत्यर्थः १००॥ तदयोरि
तिनाः सख्यः एव परायाः उदयग्याद्य प्पत्र सः तयोर्दृष्ट स्योरुपरि भीत्याये मानि पावन मुखानिलैः सुरभीणि विहितान्येव पुष्पानि
वत्रपुः सर्वा आलि सस्य स्ता वुभौ कौतुक शाक्तास्युरि सर्वाः सुखानिल सुरभित्वेन तासां पयो नीतं स्वै तेन तयोः पस्थानमपीति १०
१०१ तदिति तस्यानलस्य हसिताज्जा तमास्यं सबीनां स्मितं स्मीतो शोरालोकात्स्मकायात्तं कुमुद्धेत्ताणे भयालेदि कासन स्मितामा
सनलतद्स्ये निष्क्रित्याढः १०२ मनीति आयमसौ तनदृशा स्याने तर विलास लिप्तवुरा कलान्तासुसमया विशु मध्ये स्वपहा या

कां॰ नै॰
२० टी॰
१६

लीयमुचर्नर्णः ॥ इतिकिं हेरा ज्ञेन मत्स्यलिपिधानवशात्स्मन्कर्णाभरणानां नि विरुद्धोदुनाहेतोस्तुपुनः स्तोकुमार्योतिशया
दिनः परमपि स्मयिप्यमालौकी कुंप्राप्नं लोपालीयस्यास्ताद्भ्ननमस्याधेनवमियानि भेदमुखेनेति कर्णविधानमाल
लेना स्तिपिधानश्रयात्तोऽर्थः प्रस्तुतास्याः पीडाभविष्यतीपत्वया विविधेत्यर्थः २१०॥ प्युतोनि नूनः कर्णमोचनानंतर
ननोविलस्तोवालस्याः कलायाः कर्णपोऽहिति कौ पृत्यागस्तस्मात्तौ प्रहस्त मानवनाज्ञातोयशोदिस्वनःस्पृशतोः मं
भान्निविरुद्यानुनाज्ञातोपोऽन्वानः शास्त्रस्तस्यमनेनदेवितुन्नतानिं लरंसमुत्पन्नोऽणुमृत्युमारवः इतिभावमूननस्याडे दविर स्तोना
लतां रुस्तनालद्धयद्वयपरिसेधीना दिव्ययामानमत्तकाललनोज्ञगामः ऽहितिमुहुन्नकर्णमोचनादनुभूयमानदृष्यादिप
दृः कर्णविधानममयेऽनुभूयमानसमुखमारवविरामान्मापकामृदिमार्थः एलक्षस्वमसहसमेद्ध २११ मनि मार्मलानतो
26

इति सामोत्त्वयांचक्रे कणैःसमत्थाः कस्यहान् पस्पुराग्रवतांपांत्या सुधायासानिषेधिनः २१० स्पुनि संतोषजन्मानः
संनतिस्पेहृतालनां जुमानमजहितिस्मागस्वनस्तत्कर्णयोस्ततः २११ नापरस्याकियद्दूरंमुमुदेस्मिस्मियेततः इदं
स्तनीमतौमत्रयथा वेकाकुभिः कलाः २१२ अभिधास्येरहस्यंते नेयरूक्षा विमनास्तयोः पृत्वयाकर्णितंमहामेत्या
लिखितिमीयतां २१३ वयस्याभ्यर्थनेनास्याः माकृटस्पुतिनाटितैः विस्मितोनुरुतसंतोदंपतीकंपितेशिरः २१४ ॥

ःनंतरं तस्माद्भुमुपवेशात्स्यानाद्यासकाशात्किंयत् किंचिदूरं अपसृत्यागत्वा स्मितंमतार एणुकोशलवलाज्ञातहासः
चतां स्वसखीमृतनलेवचनमेत्वद्वत्स्यमाणं काकुभिरथविशेषध्वनिकैश्चनीचैध्वनिविकारैः ऽपलमाषलोर्थयाचेवाव
चेतितियावत् २१२ अभिधास्य इति हे सखि मयाऽनयोर्दद्रहस्यमस्माभिस्मरहृन दृष्टंसन्तुभ्यमभिधास्य मत्कर्णविधानानंतरं
ममयोरहस्यंत्वया ऽप्याकर्णितेन नत्वंमह्यंबदेस्यकथयतोरपिकीप्रमागच्छविनिमीयतां परिवृत्तिः क्रियतां मह्यांक्रियथायमविमे
तीति सेमरहस्यंत्वेविनिमयाकात्वादेपा भावाभ्यर्थनादेशः २१३ वयस्येति अनरहस्यश्रवणार्थं माद्दतायाः वयस्यायाः अभ्यर्थ 
नेनस्याम्पुत श्रवणश्रार्थनेनहेतुनाऽस्याः कलायाः ग्रम्हणवंतमामित्याहिमाकूटस्पुतिः एवंकृतेमित्याशिरः कंपादिप्रवंश्च
राम
१६

तदासीत् इत्येतत्पर्यः नलेनकलासखी प्रतिरूद्रस्येद्रुते भैम्याः हासकोपादिचेष्टं नलमौलिरत्ने प्रतिबिंबितो साकला दृष्टवत्यष्य
तोदित्यर्थः २०६ प्रतिबिंबितेति प्रतिबिंबरूपैः स्थितैः सख्याः प्रतिबिंबितायाः भैम्याः स्वपक्षसख्या वा मुखाम्बुजैः ब्रीडाहासादि
सूचक मुखसंकोच विकासादि चेष्टितैः कृत्वा कृता अनुमा अनुमितिर्यया तादृग्मुखविकारदर्शनात्साये तत्र नलेनेव मुक्तं
स्यादित्येवं कृता नलसंबन्धार्थसंभावना यया सा तथा तस्याः भैम्याः स्वपक्षसख्याः वा नलवाक्यानुरूप ब्रीडाद्यनुकुर्वत्या प्रतिबिंब
दर्शनादेवांगसंकोचाद्यभिनयेनानुकुर्वाणया दर्शयंती सती सा कला भैमी पाणिपिहितकर्णापि नलवाक्यानि ब्रीडया अनुकरणा
देव भैमीवत्सखीवदान्नलवचनं परवशतीत्याज्ञाचमानि भैमीनलाभ्यां संभाविता ब्रीडादिनलोक्तिप्रदर्शनविधायकं तीयामनुपपत्
भ्यां कृत्वा इतिपरस्मैपदविधानाच्छानं नभावे ताच्छील्ये चानौ वाचानश् १०७ कारमिति साकला न पार्श्वस्य भैम्याः सपक्ष्यास

प्रतिबिंबे स्थितैः सख्या मुखाम्बुजैः कृतानुमा न ब्रीडाद्यनुकुर्वाणा परवशतीत्याज्ञमानि भैमी १०७ कारं कारं तया का
रमचेसाश्रूयमाणं नलमां निपुणा चेष्टया गिरः श्चेत्तदथ्यां प्रभुमपदेवताः १०८ मत्कर्णमस्यपरणानां नतरां जल्पितुं धीरमान
स्यासिद्धमालापाणिभ्यां निषेधन्मुखिनाप्रिया १०९॥ व्यावानल मौलिमणिदृष्टं मुखं नो गदर्शयोयाका रं कृत्वा तया सर्वं

श्रुतमितितया भ्रमतोतिभैव तितया पिनयं कृत्वा इन्द्रचेष्टितिकिं पर स्वदेशं यं दूतोतं सर्वमस्फुटवतं तमोविनरोधनाकलित
वत्यस्मिन्दृष्ट भैमीत्वं मय दूतवन सुरणाव सखिका मम गिरः निपुणा चेष्टमजा भौते प्रनानाकलित मयाकलितमियं वदतो नियमस्ते
चेतर्हि अभी तु स्विधार्थे मत्पद्वत्र ज्ञापनो नाप्रमभोगो हीइदेवताना प्यो मि पला स्फुरि इदानिन्यो मा भवन्निति मया वापयं
क्रियत इति नलं प्रसवोचत्यात्रमूक्लिवंत मानितुः स्वेति तनमय १०८ मत्कर्णेति इतीति प्रणमन् साकला इति एवंसंनलं प्रति
उक्त्वा सख्याः सभैम्याः श्रहात पाणिभ्यां पीडनात्मकामनत्कर्णौ मोचयांचके नम्रतां ढं यम्बद्यचये ज्ञयान्ततीयांन समुत्पन्नापं
किंभनतायाः कर्णपिधानमपां मुभायाः सानत्यानिप्याचि यान्निषेधेनो निवारणिनुः पत्युरास्ये वतां नचनकारेतं यां त्यणां तां स्यासत्
हच नकारित्या इत्यर्थः पापरवं नलाय चनमाना कर्णपिधानमपासोन्या र्था इति निर्दिष्टनामतया पाणिपीडे नभविष्यत्सीतितने

का॰ नै॰ २० टी॰ २७

स्यात्त्वं मिथ्याभूता वेश्यमाहरस्य एवं कामं स्मृ इति अस्मृत एवं न मामिमां स्याद्यान्त्व धृचेन अस्त्वणमिति पाठ्ड्क्रिया नाम पिगिरां वेश्यस्थौ मे
वसमपेये मिथ्यो तनेन प्रतिपाद्य यामि अप्यचचयाणु मयुमारवेन यान्म श्लोपं याश्च त्वं मिथ्या वेश्यत्या संगिरां अन्तु केरणशब्दत्वाद्यर्थम्
न्यत्वात् निरर्थकत्वात् वैयर्थ्यं मिमर्थयत्तेः परं हि तत्स्य पाध्यस्य स्यान्यर्थ्यं कृत्वाद्यथमलयमील्पत आह सरन्त्यापि यायेद्यस्तु देवाग्निगुरुस
न्निधौ मस वैवस्वततो राज्ञाथ मेस्या केनिकृतेति इत्यादि मन्वादिवचनप्रामाण्याद्देवतासंबंधी मत्यो विशेषपद्या सत्येनि श्चितं तस्मात्वर्कणा
दर्कः वाक्ष्यपरिक्रमः किं पुनरसत्यस्तस्मादिति ज्ञामयाभाषणो न कृत एव परं हेयस्येव पापयश्च्या निर्जितेत्यर्थः अत एव त्वादेवत्वामे
जितनीदेवतमस्यापि पापयः कर्णेपुरद्वै इति यश्मन्यादिभिस्तकेनत्वं स्यं यस्माच्छपथभीत्या संप्रत्यवत्नयाम विकल्पेन क्षमोपि तश्च
र्थः इति वा ११८॥ ॥ इदानीं आर्जवं हि कुटिलेषु न नीतिरिति न्यायात् श्लोकमात्रेण विप्रदोषत्वं आह असंभोगेति हे भैमि नलो युवां

असंभोगकथारंभे दंतचर्वणेन कथनमां दंतु सेवमनाः इंनी यस्तु विप्रलभे युवाम् ११९ कर्णे कर्णे ततः सख्यौ मन्मथचरत्वनु
तिपाः मुहुर्विस्मयमाने च स्मयमाने च तेन तु १२० नैषध्योपि कलामनोनुरूपमेदमयंति म वर्णाम्बुतोयतोऽप्यनन्यपा
त्यववदनुवन्न १२१॥ भैमीमहं स्ववशमपि नस्त्वात् निलेनास्कन्दात् विदूषिनस्पृष्टा यो त्वसंभोगकथारंभे इन्योन्यसंभोगाभावविषय
वृत्तांतारंभैः मिथ्योन्मलसुरतमरतिन्देवैः श्रुत्वा मां कथं नु कथामिव वेच्चयपेमतायथाः यत्तु नः अहं कर्मास्मि तेषु वा विप्रलभ्यत एव या
मि सेयमहं अनहंतीं अयोग्याम् अनुचितकारिणीं इत्यकथं चिन्नवतिकाकुः भवद्भ्यामहमहं वेचनीयामयानुभवेच नीयोक्तवरीतिरियं
वचनत्करणेसाम्यात्समदाचमुखी युवामहं चेति भावः अहं तीत्यर्थः प्रशंसायामिति पाणिनेरिहउभितान्तौ प्रत्युमुत्स्वाइंतीति वा पाठः न
दास्महे नोभावः अर्हंतीयोग्यता न अर्हंती अनार्हती अयोग्यता अहं न नुम्न्वोति ष्यजिनुमृषित्वात्तौ विद्वलस्तथैव यतोम युवां कर्त्तव
नचाहत्यायोज्यः ११९ कर्णेइति ततः स्ववंचकत्वदोषपरिहाराय नलेनैभैमीसुरतप्रागल्भ्येमुहुर्विस्मायमाने आश्चर्यं कुर्वाणे ववद्रते
तरांस्मयमाने हसत्यौ च सेवकला सखी ललनेऽयोगियाभैस्पाभासमहत्त्वयोर्व अन्यस्य करणे स्वसख्युत्तरसहस्राभ्याचरणेतश्चाथत्योन्यस
मुच्चयेअमेयो नयकर्णेपेहयायोसायां द्विरुक्तिः १२० अथेति अप्यान्यो यअर्थेति वह्न्यस्य कथनानन्तरं कलायां सत्योकलायेव सायांत॥

27 दम २७

वर्णो। तस्या नारदेनेमिन्नये विस्मितौ। अनया कथमावां प्रतारितौ स्वः हूं हूं इति मिथ्यो वचन पूर्वं सा श्वश्रूर्नौ दम्पती पितुः कं पितं कुरुतस्म
नारदेनेचौरादिकान्तेटेर्नष्ठेस केभावेत्पुरू ११४॥ ॥ लप्स्येति निषधाधिपः तस्मात्स्यास्य विनिमयलब्धत्व प्रार्थनेरूपेणास्वप्नस्य
तेऽप्यालिंगत्या स्वयं तौ नौ कलामभ्यधात् अवोचत देवस्तेमिथ्यास्वप्नस्य स्वप्नात्माह साद्विचारिकारित्वा देनो चेद्यथावां कर्णमोचना
र्थमेव त्वयालीकवचनोऽस्माकं निर्मितौ प्रतारितौ स्वो भवाववस्तार्हि आस्त्वति इति इत्तत्तार्हि आस्त्वेति भिन्नं वा प्रतारणमिति तं तज्ज्ञानो क्लिश्चे
११५ मनोति कलापि इमं नले भवति उद्दिश्य लापीदवोचत देराजन् त्वया प्रियामार्भैः परिजनस्य से वकस्य भलावा मयोक्तस्वचे
न स्येण तावत्सूहितेषु मध्ये यैव मया यं तामिथ्याभावण लाघव कलंकदोषः कुतस्त्वस्मात्तोः शंकितः संभावितः तत्कारणं कथये
ति सत्यवादित्वाद् भ्याः परिचारिकायाः ममालीकभाषणत्वं संभावयितुमप्यथा ज्ञामित्यर्थः अयथालीकभाषणं ममगुण एव न तु कलं

तथ्यालिकभाललीनाममभ्यधान्निषधाधिपः आस्तातं कंचितो स्वप्ने निष्यापाप स्यस्मात्स्मात् ११५ मत्यलापीत्कला
पोषं कलंकः कां तिसृतः प्रियपरिजनोक्तस्य त्वयैवा प्यमुष्यो पृता ११६ स तं स्वलज्जनतान्मौलं धारं गमनुमास्थं प्रणामी
त्येववाचोत्थं ननुत्व काचमितस्यपि ११७ आनन्यदेवनेनत्वां न देय ... मम ... ण्यः कर्म्मोदकः --- मनसोपि दैवतः

कः इत्यपि भैमीरात्रौ भूत्वम पिसुरलमस्मदथे हृत्पिमितिकथ्यमिति परिजनस्थपमुसर पोष्युक्तस्य यथा लोकभाषणं भमगुण एव न तु कथा इत्यपि
परिजनस्योक्ता विनिश्चपाठः ११६ स्वयंवन स्वप्नसंम प्रतिपादयतिसत्वमिति अहं तस्याः स्वप्नविधानकाले खलुनिश्चितं स भोषं इति सत्यं
परं केवलं सप्तगुप्तमार्थं न तु त्वं धवचनं तथा च अवलम्बनसत्यमेवे त्यर्थः शापपथं करोति समव्यथातोः मकर्मन्येपि कर्माविव हता अहं हृत्लो
मीत्येववाचोक्तां न तु त्वं काचमिति विशेषणमप्यर्थोच शापपथोऽपि स्मरणेश्व गुणमात्र विषयत्वात्स्वय एवेति कः पत्नि इदपि ममालीकभापि
तं यार्थं कर्मीय मिति अर्थः अप्रमृणवं न मामितिनन्वो ऽलं त्वाद् नश्वरणोमीति श्रवणप्रान्तोपत्र दृशपरेभवम त्वर्वत्र मानपरमिति ज्ञात
वं ११७ वार्थोः स्वर्गमर्त्ये वलाः इत्यत्र देवताशब्दस्यान्यार्थत्वेन शापपथोमयानरूलएवेति समर्थय आमंत्र्येति दे राजन् अहं तेन वार्चो
स्वरित्यादिना वाक्येन देवे तिन्वा मामे अर्थसंवोध्यता: अवलम्पति यादि कन्स्मरणं वं न मामिस्या देवममगिरेअथ्यो अलीकोस्तु मम

का॰ नै॰
२० टी॰
१८

तदिति तुच्छाचुलकमोचनमात्रेण जलसेचनात् तेन नले नविते आश्चर्यमिदं तं स्या पिनं चित्तेयथो स्ताभ्यां दूरे स्थितस्ताभ्यां सर्वाभ्यां तु
छचुलकं नलेच्छा मात्रेण परस्यं तिसर्वं माक्रावयंति न जौलिः परिपूर्णा तरे जे ने: सत्वा उद्वे नितरां सिचयस्य वस्त्रसेचनमवी भाव
मलंभिमाति १२६ वरेणेति अयं नलवरुणवरेण सुलभैरनामासलभ्ये रंभसां भरैः पूरैः तथा कान्तिकदर्पन्नमभूवैविस्मयेराश्चर्ये
रपिलत्वात्तयोः सख्योः क्रमेण हृदयं उरस्थलमांतरं च स्तिमितौ चके एवं मनाङ्गीचक्रे नयोः निश्चल प्रवितेस्थलीचक्रे नीरपूरसमे
नातितरां साश्चर्ये जाते इत्यर्थः अमिलितस्तिमत्राद्रीभावे १२७ तेनेति लिनी कत्ये निग्रममस्ततो जलसेचलनं तरं अमुनलः तेन नाव
ताजलसेके नापि गलाष्टदिना सपन्योनिर्गच्छत्या कुचदर्शनोत्ता तेन दर्शन दमयती मुद्दशयसहस्तेन निपाकुचदर्शनापलक्षकपा
णिचेष्टाभिनयेन अनेन त्वित्वमेपुरः स्मसख्यो पपप किं भंते सख्यो अभमसाकस्मेसनेनकरपेकस्मेलेन मयावावसनं क्लिनी के
तद्वित्रं दृतविन्ताभ्या मुखैः सिचय सेचनं ताभ्या मलंभि दूरे पि नलेच्छा पूरि भिन्ने ले: १२६ वरेणवरुणस्याय सुलभैरंभ
सांभरैः एतयोस्ति मितीचक्रे हृदये विस्मयेरपि १२७ तेनापिनाप समयं सो दमयंती मयं ततः दर्शयणा स्पोयत्य एवतन्वि
मेतन्विमेपुरः १२८ क्लिनीस्तत्यां भसा वस्त्रं जेन भजितो हृते सख्योः सहोमभावापि निविभ्रस्तने दर्शने १२९ अमुनः पं
वरत्वेन मायेवा विरभद्वियं पतयटाहत मप्यंगमनयो कंपयत्पदः १३०॥ स्याद्भीकृत्य जेन मनजितीभूते दिगवस्त्रं तिलाजि
कात्वमापितयतः सहोमभावेदुकूल साह्येसप्तविनि विभ्रमे तस्य परहितं स्तनदर्शनं यया स्तेस सख्या तरेव स्त्रजलसिक्ते निरगद
र्शनं भवति तथा अनन्यप्राय एते सख्यो ममोम्य विलोकयेति तयोर्क्ताता जनकारा कहैनिर्गमनायै कुचदर्शनोपलक्षकपाणि
चेष्टाभिनायर्दर्शयदे इत्यर्थः हृदयेर्युध्यर्थे त्वावमयं तोमिस्पर्शेण कण्ठे लोकमेव जेमानादिग्वरुणग्र प्रजीत्वा प्रज्ञाने कामस्ताद्र्पो कृत
रंतिद्विः १२९ अमुनइति आहजलके इस्मनयोः सुख्योपटाहतमप्यंगं स्तनजघनादिकं अपत्ये कंपयति प्रकटयति सेयं अमुनानो
रुत्तोरं वरुणं वरामि त्यमि यमाच्छंवरसेनाचेनापरावसात्पदेतपभावेन गम्ये वाल्हिर मत्त मकटाजति षांवरीं हिमायां विद्यमानमपि
वस्तुमकाशयति अत्रानिर्जले जलदर्शनाद्वनस्मरस्त्रीभरणाद्यषांवरीमायेवमकटाभदिति छलेन नलवचः कवित्वबोवाणएवत

सप
१८

28

वा भैमी त्राणयामि इति उक्ते हे स्मर्य नित्यं मे महत्यं मा कुप्य अत्र इंद्र दत्तु वंत दस्याः द्वितीयतो पिकर्णो संगोपयेत् वाक्यं त्वं अस्याः एकेनापि कर्णेन श्रुतं
न तु द्वितीयेनेति लोके काकदाणाबणाया रिहासो विरव मिति पाठे एवं श्लोके रेकसंगोपयति कुप्य मे कुध अदे इति संबदानत्वं मा भैरनुबंधकः
अनुबंध ८ १२१॥ ॥ प्रियइति अप्पसरवा कृत्य नलं प्रियः प्रियां आच रे ऊचे इति किं हे भैमि त्वेवयस्ययोः कपट पाटव मिदं च
न चातुर्यं दृष्टं अस्माभिर्यतः तस्मात् सखी एवमा विश्वसीः किं तु मयि कदाचिदपि विश्वसिहि सखीभ्य एव विश्वसीः किं तु मय्येव विश्वसिहि वा
मा विश्वसीरेव १२२ आलापीति कलया अपि इयं भैमी मप्रद्रक्षका कृत्वा आलापि इयुक्ता इति किं हे वसा अतोन वपति द्विः केचिदपि दूषणं
नैवात्वद्दृ स्वं नालपेति किं तु गोपायते वल तस्मादीदृशि पतत्ते रहस्यं अस्मिन् अपि सभ्ये सा यो विस्त्रंभ विश्वसनीयत्वं मया कथनं एतस्मि
न्निति विरुद्ध लक्षणया अर्थं सर्व स्यात् अयं त्वदहस्यं प्रकटयत्ये वा सम्यक्ष्वा याति तस्मिन्नेन तु त्वो अन्यस्मिन् अपि मे व विश्वसीरिति नालपति ।

प्रियः प्रियामथाचष्ट दृष्टं कपटपाटवम् । वयस्ययोरिदं तस्मान्मा सखीष्वेव विश्वसीः ॥ १२२ ॥ आलापि कलया पीयं पतिनोलपति स्म चि
तं वयस्यसोः रहस्यं तत् तत्सभ्ये विस्त्रम्भमीदृशि ॥ १२३ ॥ इति ब्रुवति एष माया यां तस्यामथोचे नलः प्रियाम् । भणाभैमि वहिः कुर्वे दुर्विनीते
यदीदृशम् ॥ १२४ ॥ शिरःकंपानुमत्यास्य मुदस्या प्रीणतः प्रियः । चुलुकं तु कमुत्क्षिप्य सख्योः सलिलमक्षिपत् ॥ १२५ ॥ अपि त्वालपति

विस्त्रम्भमपि तु नेति का कुर्यात् आलापी त्वपि कलचित्ताठाः १२३ इतीति नलस्त्रस्यां कलापो इति ऊचे मकारे तामति बंधुता तिष्माना यां मति रोधमा
दिल्यां सख्योः प्रियां प्रति इत्यूचे इति किं हे भैमि अहं दुर्विनीते दुष्टे निलं विश्वासया तिष्ठो अस्मरः सख्यौ रनादि कुर्वे निष्कासया मि भणाना पय
सेन नलस्य संभोगे कुड्डना याज्यते तद्रूपं भैवे कुर्वे इति लट् अस्य स्थाने प्रतिरोधं चर तोपि चे त्यभिधानाद्वैके मंत्यां मोघ्वार्डदे मन्म भैक मणो लिन ट्स्यति
एमानायां विरोधाचरतो लतो मायया १२४ शिरः इति अधोन विस्मयप्रस्थानं तरं मुदस्यो भैम्याः शिरःकंपेन यामलो निकासन प्रानु मोदितं
नुसानयान्तत्वान्प्रीतिलोजनितादरंनदः प्रियः सख्योर्विषयेनुक्षेरितं चुलुकमुत्क्षिप्य स्वकरेणधेरेण प्राज्ञे सलिलं तान्वे वासनार्थं
अक्षिपत् सख्यौ दृष्ट्वा शिरःकंपेन भैम्या तदर्हिः करणं अंगीकृतं नलकस्तु स्वाणायानु सारेण मे म्यापि संभोगं वक्ष्यैव तावद्वहिः करोतु
मिच्छति मत्संभोगो नुमतो स्यात् इति संतुष्टो अन्यएवं तन्निर्गमनार्थं जलेक्षि प्लवानिति भावः शिरःकंपएवानुमतिर्यस्याः तया स्वस्ये ८

का॰ नै॰ २० टी॰ १९ नतदेतिदेसया :चादृर्तिं ष्कक्षना॰ अपि ति तानासया विरोधित्सोः कृतवेरयो रेतयोः सत्योर्वाञ्चितनश्चता तयं सन्य त्वबुद्धिर्न कार्या विरोधि
नोदिप्राये ए स्सयमेवव्रतीत्यर्थः किंच विधिरे स्यारुमसयोसामानं पक्षपरातां मि थ्याऽसत्यानांच सिंहासनेकपनसत्समर्वाधिपत्येन
मिथ्यिचलयोनयोर्जलसे कोदृश्यते मम सत्यतो मायामिथ्यासिंहासनाभिषेकस्येति भैमी मन्यत इत्यर्थः तस्मान्न वनीमेरेतयोर्द्वि
त्रिन विषयसदीयमिति भावः अथ्वा तथ्यमपितु न कथं चिदिति वाच्यं १३४ शत्रुवचनमिति नवमिथ्यासीयमित्यन्तदेवाप्यति स्यासनु मम
स्थापयते धौनेपीति कीर्तिपरे धौते असत एव चारत्तिमनोजेत्यथवा लोलं वेधैव पिहित्यत्ररितेमृषामृषीलवे रम्यमलदाएगतोल्लेरामे
त्वाल हस्कलंकोलितितुकेजनाः पिलिपिनश्चेतुरानमय लिग्रापि तु सर्वे प्यलीकदोषारोपकुर्वत्येव तिमधिरोधितयोर्वाञ्च सिनवि
ष्यसनीयमित्यर्थः अन्येपि पिलिपिनो जलधारा क्षालितरमणीयेकुड्यादेर्म यदादिवर्णको भिन्नेलिखेविके द्विषः पिलिपिनो निवा १३३
मयि रोधिनि योर्वाञ्चितनश्चतात त्यक्षत योः अपि सिंहानादिमेमायामिथ्यासिंहासने विधिः १३५ धौतेपि कीर्तिधारामिश्च
रितेचारुणि द्विषः मृषामृषीलवे ले भैलेपितुं केन पिलिपिनः १३६ तेस त्यामाचेव लोनेन किंचिदुमहेवकुचेतलवस्ताम
रंयस्मै सर्वानिर्वासितावयं १३७ स्यापत्ये नेस्मविन्नस्तेवधीयत्स्वचलन्कोरेः लतामपि तपथामवाञ्चिकरकेवेचरारमन् १३८
नेशतिनतः ने सख्यो इति श्याचलाते ऊचतः इति किं स्यावां स्मत्यात्किंचित्रवदृपिकं न क्षमहे किंतु यस्मै प्रयोजनाय सर्वा व
यपवाभ्यामस्त्यलवहिर्निर्वासिताः निष्कासितास्त इव वयं केवलं स्मा नावसेव ः नहिष्यावः स वेषाम वयंसुरतार्थं व
यं निष्कासिता इति कथयिष्याव न तव्यात्किंचिदिति १३७ स्यापत्ये रिति तसख्यौ तथ्यावाञ्छि सुरतार्थं वयं विष्का
सिता इति वचने विषये स्यापत्येः स्रोधि द्वलेः करके पेनेलत्वाणपिवारणेनिषेधं नविन्नस्मजाता तः स्मयस्मा व
धीयस्तेना निवार्द्वकेन चलेन्नः करः ये षां तैः वाङ्का निरायुजनितवाहदोषवशेन स्वाभाविकरकं पनुभ्रांत्याकृत
मपि निषेधन विन्नः स्मित्यर्थः सौविदल्लाः कंचु किनः स्यापत्या सौविदल्ला इत्यमरः अतिशयेन वृद्धो वर्षीयान् इयम्
निप्रियस्थिरे तिवर्णदेशः १३८॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ । एम १९
१२

यदतोत्तरमाह वासस इति ॥ वासस्तनाथेंगानां इयं दृश्यता प्रसन्नोच्चरस्ता वाससौ वरत्वेनातिरूपवस्त्रविशेषत्वेना
यचो वरशब्दवाच्यत्वसादृश्यादाकाशत्वेनोपागमन्तसमागताजातानिराचरणमंबरे स्थितं वस्तु यथा [illegible] दृश्यते [illegible]
स्वावृतमयि चेदृश्यते तर्हि तत्रैव रत्नमेव हेतुरित्यर्थः किंभूतः चारवः स्थूलतरनिर्मलमनोहरा मणयः मौक्तिकानि तेषां प्र
तापः पंक्तयः एव ताराणि नक्षत्राणि तेषां वीक्षणं स्वरूपं चिह्नं वा यस्याः सा अंबरे हि नक्षत्रदर्शनं भवति तदेव चलस्थलं
तथैवापि वस्त्रावरणत्वेपि जलमवाह्यमुक्ताफलानि स्फुरन्ति दृश्यते तस्मात्स्वरत्वमेव हेतुर्यस्तु इत्यर्थः तारश [illegible]
त्वं वरुण्या दर्शित १२३१ [illegible] तेसत्या नितरां जलस्य काऽप्यांगदर्शमन्त्रपी निजावस्था निरोहतक्षणे [illegible]
इति निर्यद्यतः वहिर्निर्जम्मतु [illegible] सत्या तयोर्क्ले [illegible] समस्त्योर्वोदस्य रसादेनको नुका

वाससो वा वरत्वेन रत्नेयमयानुभूत् चारुहारमणिप्रभाणि तारवीक्षणलक्षणा १३१ ते निरीक्ष्य [illegible]
तः तयोर्वीक्षारसात्सख्यः सर्वानि [illegible] १३२ ताव [illegible] सखी [illegible]
नाप्यम् १३३ [illegible] १३४॥ तिपायान्तयोः पश्चा. निश्च॥

[illegible] १३२ ताश्चित [illegible] सत्या [illegible] स्थित्वा वेद [illegible] नितिसुतरां [illegible]
[illegible] परम [illegible] वस्तु [illegible]
[illegible] साधुना स्मरणात [illegible] कर्माकि [illegible]
[illegible] १३३ [illegible]
[illegible] मनोहरता [illegible] सख्यो [illegible]
[illegible]

का०वै०
२०टी०
२०

मितियावत् एवेमं तं सुवर्णमेवमत्र मुखमस्ते श्चितं मुखस्य सुवर्णत्वमाश्चर्यकारीत्यर्थः यतः तत्कालमेव शालितरं नापस्यक्षोथा
श्मेरुर्ध्वे नेमं पादने सेत्यपिसमस्त मण्डलभोपणादिनामको को पेमनुन्यादिनेमस्यापि इतो मुखात् मकाशाद् वेर्णनं पुरुषात्
एणां निर्गमोन स्यात् को पेमस्यपिलज्जाभावात् ल्पात्मको: अस्तुन्नरणापि परुषं न भापमसेएतद् विचित्रमित्यर्थः अपच नतउरपा
क सुवर्णमुरूपं यतोऽनएव पुष्करहितं पित्तरामणिदाहे मस्यप्यस्मात् सुवर्णाद् उर्वर्णस्य रजनेस्य निर्गमोन स्यात् भ्रष्टपाकादेवमिश्र
नरजनविर्गमे सतिनिर्दुष्टस्य मुखरे जनस्य सुवर्णस्य पश्चात् सुतरामणिदाहे कृते विदुशापायस्य पूर्वमेवगतत्वात्तस्मादुज
न निर्गमो न भवत्येवतत्या तिनापाजने नेप्यस्मात् मुखाद् पिदुर्वर्णनिर्गमो न स्यान्ने भेपत्र पाकजातस्वरूपं नेमुखमित्यर्थः अपच वे णं
मामध्ये नस्तुवर्णस्वरूपे ते मुखं यद्यपि तथापि नितरामणिदाहे तस्मादुर्वर्णविनिर्गत स्यैव अतिनापाजने नेपि तेमुखात् दुर्वर्णनिर्गमोन =
स्यात् सपत्रपाकजातस्वरूपं ते मुखमित्यर्थः अपच वर्णसाम्येन सुवर्णस्वरूपं ते मुखं यद्यपि तथापि नितरामणिदाहे तस्मादुर्वर्ण

20 तामग्र्ये बहिर्द्विन्यस्य दीनतल्पतले तनुम् निश्चिप्य च नतद्दीयां गमी कुमार्यमसि स्वरत् १४२ न्यस्तन स्याः कुचं देम
अनीवी निविरास्च सपाणेः सफलेच्छे तत्करस्यग्रहणं श्रम म् १४३॥ निर्गतस्यैव अतिनापाजनेनेपि तेमुखात् दुर्वर्णनिर्गमो
नेस्येवे साश्चर्यमित्यर्थः अस्तुनमपोऽदुर्वर्णस्तुवर्णउपकृपभाषितोऽन्या सोदिति भाव: अप नृपाके पदे नेच्छेपीति क्रम निषेधः
१४१॥ ॥तामिति अग्र्ये धनतल्पान्ते दिन्यस्य तल्पतले शय्यायां तनुं शरीरं द्वेष्टेन पाण्यां मस्य शेत्यर्थ: तदालिंगनसुख
वशादेव निमिष्यनेत्रं निमील्य नदीयां समसौ कुमार्यमसिस्वदनुभवश्च वच: १४२ न्यस्तेति तनुस्याः कुचद्वंद्वे स्वंकरन्यस्य निलि
प्य तया नीवीं नाभिमूलेनि विणमस्या पयित्वापाणेः स्वकरस्य तस्याः करग्रहणपाणिनिवारणे विषये जो तत्श्रमं सफलं चक्रे
स्तनजघनादिस्पर्शसुखानुभवाद्दिपर्यः एतदेव विवाहफलं यत्स्तनादिस्पर्शसुखानुभवने अपच तस्मात् कुंकरस्पराजोप
दाया: ग्रहणं तज्जनितस्वपाणे: श्रमं सफलं चक्रे स्तनादिमर्दनमेव राजादंड इत्यर्थ: अपच स्वपाणेर्भेम्या: करग्रहणं लति
रोधनेन जनितं तस्याः श्रमं सफलं चक्रे कुचनीवीस्पर्शमात्रेणानिरस्तेन त्व— नरेकरमिवेशितवान् संलग्न इत्यर्थ: एतच्चोक्तराग

राम
२०)

आयेति हे प्र हे अतिनिर्लज्ज सखि ओयं वामिलोकृतात् अपयातं निर्गच्छतं यस्मात् आयुवयोरश्लीलशीलतायामभावात्स्वभावत्वं
धिक्कृतिं घ इतीतेः स्यापयेरुक्ते गदिते सति सख्यो तं भ्रामारणमियाभ्यतिद्रुते पलायां चक्रतुः एवं उक्तवंतस्तेके चुकिन श्वपलीयचक्रतुः ल
योः पलायमानयोः यश्चात्प्रगतिस्मत यो भंगि जुतां ज्ञात्वा सखीन ज्ञनवाजेनते पिनिर्गता इति भावः ते इति व्यातिद्रुते इति च रुकुवच
नं कृत्व चनश्लेष इत्युक्तो सती ति शेषः व्यतिद्रुते वचनमध्ये पितुल्यं रे पंद्रुतेः परस्मै पदत्वादात्मनेपदं चिंत्यं व्यतिद्रुतिस्मेति पतनीय इ
मं कृत्व चनश्लेषइत्युक्तो सतीति शेषः । १३९ आहेति नलः सुरतार्थं सर्वे निर्वीक्षिता इति तयोः सख्यो गिरा क्षोणां लजितां अल
सुके तेउक्तवंत श्च सर्वे व्यतिद्रुते ति स्नेत्यर्थः । १३९ आहेति नलः सुरतार्थं सर्वे निर्वीक्षिता इति तयोः सख्यो गिरा क्षोणां लजितां अल
एवं गत मुक्तीं प्रियां इति आह स्म इति किं हे प्रिया श्लीलभामे रामो लाभुंडानिर्लज्जा भसख्यो यस्यास्तारृशी काचिन्नाम चिनिस्वपानिर्लज्जे
ज्ञान अपितु सखी युक्तात्वमेव समानशीलत्वसने शुसख्यामिति न्यायादनुरूपयोर्हि सत्वयुक्ते मिति त्वमपिलज्जां मुंचेति सकामस्य

अपयातमितो धुके धिग्वाम श्लीलशीलताम् इत्युक्ते चोक्तवंत व्यतिद्रुते ति स्मते भिया १४९ आह स्मत जिराक्षोणां प्रियां
नत मुखीं नलः हे रंभोरु सखी कापि निस्त्रपा न मनागपि १५० अहो नापत्रपं कोते जातं तत्र प मेदं मुखे नाति तावज्जाते विस्मा

दितो दुर्बलो नितंबः १५१॥ नल स्वचनः भेरु सखीकापि हे रक्तमल्लसरपीनवरत्वात्वं तु मनागपि निस्त्रपानासीति वा भंडस्य
निर्लज्ज त्वं भवत्येव सखी काम्यघतत्वात् कापमनागसो ति च पाठः तस्मादस्या पि प्राज्ञेयोग्य १५० आ हे इति अहो भैमि तेइदं मुखं जातं
नापत्रपं सोदर्यमस्येवं विधं सरपन्न पाकं गतलज्जं नभवतीति किंतु सलज्जमेव वमेव स्त्रीणां तुलज्जेव महद्भूषणमित्यर्थः नापत्रपाकमिति स
माप्तेनेकपदं वा अपचपत्राणं नपाणवही वलाकोपाकाः कलभनःप्रगादित्वात् जातो रागः सत्तोस्ति यस्या सदपत्रपाकं ताहंशं नभव
तितो वलप्राप्त हितमिति यावत् अतएवविततं जातलावण्यं अपचसुंदरमपिका पवयाकं तालज्जे जो हो चित्रं च सुंदरं हि सलज्जं भवति
लं न दृश्यते इदं तु सुंदरमपि सलं न दृश्यते तोत्या अपर्यन्ततिनप्रत्या मुखेके चित्र पिनर ष्यति सर्वः अपचनैर्वाभंडुंतपतत्रपाके पस्मा
त तदपत्रपाकं ताह इत्यभवतिलज्जाजेप दुःखमहितमतएवचेतनं जाते तंथं स्वसुरतार्थं सर्वे निवेशमनेना भ्यामुक्तं लज्जातिपायो अमुखं नित
रोमलिनं जातं चित्रं मौनं हि स्यर्थः अथ चापत्रपोऽस्त्रः पयोर्भेद्योः मना क्लियस्य तदृश मपि भवति प तत्रोपत्रपाकं तत्पन्नपाके

काने ।
२० टी
२० ।

यद्योगेऽनुचितं तदङ्कुरेणादृशं भोगमनुभवतीति । एषः यत्र देशे प्रोषितेषु तो वा अप्यथ च योगे तु समयः शौर्यौदार्यादिगुणविशिष्टः ।
निर्दिष्टस्य स्वभायाः दशा या । एवं चरितपुण्यपरिपाके प्रयत्नतः प्रभवस्य योगानुकूलसमयविशेषस्य चिन्तितभोगं लभते । एवं सं
दर्शनरसमुत्सोपायनिरवधि रूचं क्रन्तरेचालिङ्गनचुम्बनादिनानास्यन्दितत्वान्नितं वा द्विचुम्बनकारिणो भक्तो विवसनमेव पस्य मीलितं
वोरूमात्रं गत्वादिकं च ज्ञानं । १४८ ॥ लीनेति सात्त्विकवेदवपादेतिमत्समत्वास भ्रमद्दृग्भीरुपलीनं मलकञ्चीनेन तायैस
पृथु कृयत्रतथा वेदिसात्त्विकस्वेदयुक्तेऽस्मत एव दूरालोकमासाद्य तप्याद्य लोकप्रेमकामो अस्तोऽथवा निष्कृप्याह्नि सुरत
निषेधान्निरागात पाने । मा समेत्यनेन । त्वमपि व्याज्यदिनस्पर्शो थीताङ्कन्यावाहरिणी प्रेमनिष्ठतो त्यादितानिमिदं सुरतात्यदि
नावसाम मभिललाषेऽस्यः कामपरवशत्वात् संभोगक्रममितिवान्निषेधाच्च सुरते मद्दमानमस्तनइतिभावः । १४९ देशान्मी

लीने चीनांशुके स्वेदे दूरालोके विलोकयत् । तनितं च मनिघ्नस्य निहितेऽङ्गे न दीर्घतो । १४९ देशामेव दर्शनासो प्रिया दन्तछ
21 दन्तिकं च चाराधरपानस्य तत्रैव लोकचापले । १५० न दमे चपलापाङ्गि नाहे स्मर रम्यथा । न त्वमसी दस्य सोदेति सतां प्रीता
मकोपयत् । १५१ ॥ असे प्रियया दन्तच्छदोऽधरस्तस्यान्तिकसमीपवर्तिनं देशं च मालन्चुम्बकादिभागमेवकृत्वे दष्टेनेदं दंशः

अनन्तरं तत्रैवाधरसमीपदेशे एव अपरोपान्तस्यापि तमुखे एवाधरपानस्यालोकमेव चापलं पुनरोष्ठचालनचुम्बनादि
त्वरचकारचापलस्यालोकत्वं च तादृगभिनयमात्रकरणेनात्विकचापलकरणेऽपि अथ रसं वेधाभावात् ज्ञेयमवबु
द्धात्मिरायाद्यावता च स्तनाधरचुम्बितुमाप्यते तावतमपि विलंब सोढुमशक्तः सलयं अपरएवेति भावः । अथ
(तेषां तदेशएव देशानितिचकारेति भावः । अतिरिंरंसारियं ज्ञातिः । १५० नेति सपरिहासादिवशादालिङ्गनादि
वशात् एवं प्रीता प्रसन्ना मयि ता इत्युक्तोऽपयत् इति किं हे चपलापाङ्गि अरे स्मरशरव्यथां सोढुं न त्वमेमा कोपि एम
पृत स्तोत्साम्प्रत्वं मम प्रसीद प्रसीदम त्वं सुरतं देहीति दिनेरेतु वितत्वात्कोपव्याजेनापि दिनं गमयितुं तामकोपयदिति २०
पः प्रसादनमपि कोपं विना न संभवतीति कोपसंपादनेषारम्यतामिति च पाठः चपलापाङ्गि अङ्गगात्रे मितडीर । १५१ ॥

स्थापितामिति समुद्रकामाभिलाषैस्तस्योपरि स्थापितां वक्षसि निवेशितां तां वहन्नस्तु लातिशय्याः जातहर्षे स्व सुमुखे हे अस्मत्स्
स्याभे स्याः उद्वहनं विवाहं प्रतिस्मयवोर्ध्वं धारणं प्रतिकर्तृत्वमाचष्टे चेति पल्लवस्थुले नो ऽस्त्या १४४ लिखितेति सखियास्तनौ लिखितना
भिसंजातमात्विकस्वेदाभिः करांगुलीभिः लुप्ताकस्तूरीलेपसंबंधिन्या मुद्रया पत्रवल्लीरचनाविशेषेण कृत्वा सत्तो विषये कृत्वा
महाकलकलकथनी यपीडनं मर्दनं पयोधराभ्यां वा तौ च क्रमेण कुचयुगलेस्वर चिन्तां कस्तूरीपत्रवल्लीरचनां मोहितां दृष्ट्वा प्रियेणगाढ
मेतौ पीडिताविति स्मयोऽस्य मुखैः कलकलं सलोपयथा फूत्कारं कुर्वीतीति हृत्तेकुचमर्दनं स्वयमेवयथा जानातीति तथा तन्कुचौ समर्दितिभावः
लोकेपि स्वहतोमुखं लुप्तां दृष्ट्वा न्यथा भाव एकया उच्चैः फूत्कारं कुर्वीतीति १४५ तद्दिने तस्याः कुचेन लमारोप्य निवापस्य यश्चमकुर्वे
लगसंकोचाभिनयपूर्वं शिंकमानोन लक्षलपोडुगदिगोषादेवतया किंचित्कोपेनेच्छतः सतामवाहीन्दे मेमिराघवस्तत्र दृश्यं मांकिं

स्थापितामुरसि स्वस्पतां हृद्दाममुद्रावदन्न स्तुवहन्न कर्त्तत्वमाचष्ट स्पष्टमात्मनः १४४ लिखितकरांगुलीलुप्ताकस्तूरीले
पमुद्रया फूत्कारयपोडुनोच कसमलोपि यास्तनौ १४५ तत्कुचेन लमारोप्यचमत्कवेत्तपे दिनः सोवादो नाहं दृश्यते
किं मामपि न दृष्टः १४६ अहो ममोचितेनांते स्पष्टमुखेषामुखवत् अंकः खलेशिवाकल्पितरेवस्तो हामुखेमम १४७ सञ्जेव
तिमित्तवोरूयदालिंगा तेच सतौ मुक्ता सणमयं तत्ते वासः स्मुभदपान्वितम् १४८॥ मिनत्वमपिनमाममपितुमाममपियदायदे
वाप्यपाकर्तुं नत्वदीये हृदये न ते लिखितममं मांचमत्कारः इति १४६ अहोइति हेमेमितो हामुखेनोपितकल्पितशिलायेमेमन एवैः
मुखेनिक्षुपटः तोहृदिस्ममुकुरुपियं वर्त्ततेपत्रकल्पनेन यथा प्यतेप्या ऽक्रोमयेयपदादन्निकं अकल्पि आकारोतियत्सा इयमहस्तो
अनौचितीअस्य चिन्तं के शिवदोषास्पपदरूप भाषणं यथान्ते हा मुखेदुः सह वदने खलैः मुखे पिपुरूपेन मुखवस्तुकेषु समस्तव
अंकोऽनूपारोपः कल्पते मायया नो चितेमीनत्वत्तान रूपात्स्यनेयतत्वानामनोन्वितय मकलन्त्याजनप्रसादं नाम न दोदिस्यः
अमुखवदितिपत्नेस स्मोसमाधा घृतिः १४७ एतदिने हेमेमिगुणमयं स्तनमश्लिष्टदपानरंतं मुक्तंतेवा स्म शोभा भानं संस्थानित्तयो रुज
घनं ऊरुस्तच यद्यस्मात्स्वेव विस्पष्टस्य तितयाय स्मात्स्वेन स्तनौ आलिंगतेनन्त्वस्मा त्करणात्स्वभानां रमणीयानां रसानां मां ततेन नाय

का॰ नै॰
२० टी॰
२२

वस्यतति रयर्थः कामो मारः वा तुल्ये न गजकुम्भिकस्त्वरनयाः आलिंगयन्मांसलमपश्चात्कटिं वा काशोयः स्मितादृशायः संभोगवृंगाररसे
गीर्भस्तनयाऽलंकारः १५६॥ ॥प्रियस्येति प्रियस्यतत्संभोगमध्ये कल्पलतामप्रियमारभ्य कृत्वा नद्धुणादेशांतरस्येकृत्योप
तमनया प्राप्तपश्चात्तापयेलियावत् तारदृदृष्टं आनयान् प्रियस्या नीक्षिता चरणामां तरेनस्यप्रसादमकृत्वैव सर्वोप्रतिगत्समु
कम्पितिविचार्यलोभ्यः सलोः प्रतिगत्तुं नशोके समर्थो भवत्येव तस्या विसर्थः सलोभ्यः सकामान्निवर्तितुं न लं प्रतिपरावर्तितु
मपि न शोके पतः पालीनयाः स्पृष्टयाः तिकृलज्जया अस्पो उद्दिष्टानागताः पिस्तु तार्थं प्रियं प्रतिभवं गतेनेति सत्यो यदि षांतितया चल
जास्या दृष्टिभियात्र वर्तनिवृत्तेरपर्थः नलविद्येव वाल्लजा दृशा मात्रमागमप्रोक्षितावयान्तरंगो व्यि तेति भावः आलोभ्यः गाप
र्थकर्मणोति चतुर्थ्यो निवृत्ति प्रस्यपादान त्वात्पंचमी वा अप्रचकथयादेति अपपरिहासमर्दभेमी वृद्दिनिर्गमनानंतरं उक्तवस्यांतः म

प्रियस्या प्रियमारभ्य नत्वं तद्वयानया केशेणालीनया लिभोमगांतुं न निवर्तितं १५७ अकृपयादय वंदितुं दरी वा अवि
यमुपेस्यलज्जायमप्यमः जेयन्नपदिव यौवनत्तेष्मत श्रान्तपवनत्वाविपासतिष्ठित्ते १५८ उपहृतमधिगांगमंडुकं
बुद्धवितवांछतिके शोभोगिसंगान् अनुभवितुमनंतरं तरंगाः समशामनस्वसत्विभ्रमाविशोभाम् १५९॥

वेष्टुमणा कात्वा दवसरं ज्ञापक वचयस्यावश्यंति श्रावणोपत्वात् कंदीम्पुरुरीविद्रव्यमागयवनितासु सविधं स्मारदेणसमोप
गुपेत्य इति अन्यो द्रोमधेमप्या रू मध कृपाय न विशापदादित्यर्थः उतिविहेन्यजपशल्कोत्कर्षेण वनेस्वदिनस्य यौवनेम आ
कृत्त्वसंबंधेनोष्मणा स्तन्नाः आतपसंतापेन कृतमलायवृतोस्थितिः तेभ्यो मुवनजलानि माध्याह्निकस्नानजलानि सतिषा
तुमिच्छति माध्याह्निकस्नानावसरोवर्तते इत्यसक्चयदित्यर्थः मध्याह्नातपतप्तोऽपि जलं पातुमिच्छति अचकथ परिसोडुंकम
धयहिति पाठे लज्जलायक्रियायामभिप्रेतोति संप्रदानत्वं १५८ उपेतिअधिगांगंगामधिकृत्यवर्तमानमुपहृतं भागीरथ्या
सकाशादानीतं केवु कु विशांचयवलं अनुत्वकलतरकुटिलकेशपाशस्य भोगिभिः कुटिलभावैः सद्भेगास्संबंधात्तरं
संबंधेजातेनतरंगैः लताः समानत्वरयाविषमावागतिकृ सावापाणनस्वसायमभगिनीयमुनातयासहमिश्रभावेनमिलितत्वेन

सम
२२

नेत्रे इति निषध्याप्य नेत्र एवं प्रियायाः वदनांबुजं ततो अनंतरं तलनतटौ अनंतरं च ताभ्यां स्तनतटाभ्यां सकाशात् घनं पीवरं जघनं ईयतुः प्रा
पायतुः सुरतोत्सुकत्वात् सादरं वदनादिक्रमेण लोकयदिति भावः अंबुजतटघनपदैः सादरालोककरणद्योतना पंक्तिमाविशेषण
त्वेन सर्वत्र वायोज्यं १५२ इतीति इत्येवं वदनादि विलोकनपर्वं न घनचिरकालं सादरं दृष्टिस्थापनव्यापाराः धीरतया तत् दृष्टौ व
लात् सुरतारंभे विशेषतः शोकमानासंभाव्यं ततोऽस्य सोऽरुदिते मंचादुत्थाय चिरं निर्गतस्य वेगवेपाणप्रमोत्कंठ्यपात्रपाकलथाः स
लीरचसरन् सत्यानुसरणोत्कंठया व्याजेन प्रियसुरतारंभे धर्म हाबीदिति भावः अति नरांरसपरत्वपताके वापरस त्याग स्वना
कस्य नीरसतामेवापादयतीति तद्भयप दिजिहीर्षया रसांतरकारणं संभोगमंगारं परां काष्ठां प्रापयितुम् अभूतां अ मानलमो पि
त्वदेशावस्थायित्वमापयोयक्रमः कृतः १५३ नवारोति नेलसंभोगलाभिना भैकुचनितंबेन मंदं पानेः स्पंदगमनं विनन्वता स्वीय
नेत्रे निषध्य नाथस्य प्रियाया वदनांबुजं तलस्तनतटीलाभ्यां जघनं घनमीयतुः १५२ इत्युधीरतया न स्पृशन्ति विप्रांके नी
रुदित्युत्थाय सोत्कंठमसावुच्चसरत्तदा १५३ नवारीवयपा पाणि स्पंदं मंदं वितन्वता भोगो कुचनितंबेन नलसंभोगलो
भिना १५४ नाभिप्रोणिभरास्वैरीं धर्त्तुं तामप्रवृत्तसः तरंगलंगजस्तंभो गजस्तंभो दोरपि १५५ आलिंग्यालिंग्य तत्वंगो
मामिमं गिरं प्रियं स्मित्वा नि ईत्यपयंती दरपारमगाद्दसौ १५६॥ पीवरत्वात् ओणो यो भरः श्रोणीप्रसंगेन मदनतापसलाभ्ये मीषत्किमनतेकस्य
योद्गम नतप्रतिवंधकत्वरूपवित्रसरत्वमनुसारेणोतो रतिरहाद हस्त्वयानगंतव्यमिति व्यवारीदति धीवनिगंता पिस्तनमनेलंबभरा
क्रांतत्वाच्छ्रोणि प्रसंगेन णपाके तिभावः कुचनितंबेन अथ्रालंगगच्छाद्दे कहाकः लोभिया भूत इति १५४ अभ्योति नसौ श्रोणिभरेणानितं
बभराक्रांतत्वेन स्वैरां मंद्गामिनि मपि समीपेग तो मापितां त्वयंगजंवधनस्तंभवद् दीर्घो पीवरैत्यहदोरपीवाद यस्तंबेतपतो मस्तम्भे
क पाल्यां धर्तुं नाधाक्षत यत्नस्तप्रसंगसंगात् यनायंगस्पर्शाज्जाता निष्क्रियत्वरूप सात्विकभावता गोयस्य सः सात्विकस्तंभवशो
नाय तुं नाशकदित्यर्थः १५५ आलिंग्येति अथासौ भैमी इति पूर्वोक्तप्रकारेण ईषिरंग प्रिया स्पर्श वनकमसमर्थं प्रियेन स्मित्वा यानं न द
मित्वा नि हत्य परा इत्य चालित योवं पयवलो द्भूदस्य पारदेहलोकं अत्यदः प्रदेशमगात् इति हिंदे ... निजा प्रियमालिंग्याप शिरसेवायां वा

का॰नै॰ सोमोस्तु से त्वा देश्च भणति गंफ मायन्न ता हषो अपर्वरमादिमतिमहाकाव्ये विंशः सर्गः विंशतेः ष्टरलोः मगलत् समाप्ति
२०॥नै॰ मितः भणतो माषितव्ड पस्कं विंशः ष्टरणा उ हि ति वि षो ते रिति हिलोपः ॥ ॥ इति श्रीमन्मोरसिंह पंडितात्मजाए
२३ वणेश्वर तेनेषधीयग्रकाव्ये विंशतितमः सर्गः समाप्तः २० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ।

23

राम
२३

संगमेनयावणोभातांगंगायमुनासंभूतप्रयागकामनीकंस्यानुभवितंमासुंवाञ्छविष्णुश्चरणस्यजलकमलतरङ्गकेशपाणासंगेइतिप्रयाग
गतजलशोभाभविष्यतीतिगंगाजलेऽथपुरस्यमाध्याह्निकस्नानंकुर्वित्यर्थः।भावःअधिगंगंविभक्त्यर्थेऽव्ययीभावः २५८॥ ॥तवेति
हेराजन्अद्भुतोऽसह्यःमहूष्णतापःकरोत्यमप्रसमरविरश्मुनामध्याह्नसमयेजगतएवतिग्मस्यापिमन्येभूत्वातपतिकडवत्वमिवयया
अद्भुतःप्रतापःजातंतेजोयस्यसत्वंविम्बस्यमध्येचरणमारोप्यतपसिताजलस्याशीघ्रमेतत्येत्यर्थः।मध्याह्नसमयेनिश्चितोवर्तते
स्पर्शःअतएवपुरमपनेहरमुपास्यासाध्योपार्जितोरितिदोषःएवंभूतेत्वदीयेश्वरेप्रदेवप्रजानंतरंत्वमेनंसर्वमप्यरितंमस्तकोपरि
भागाच्चवितितिर्यगागमनभागेवर्तमानमेतंस्त्वयंपश्यदेवप्रजानंतरंहितस्योनमश्चिमनइत्याचारात्वमप्यपराह्णेस्वयंनमस्कुरुविति
भावःअपुनभुत्वस्तहणाहरश्वजाजनितऽपैत्वयाजितोऽयोगतापविष्यतीत्यर्थः २६० आनंदमितिअसौभूपतिःस्नानायचं

तपतिजगतएवमूर्ध्निभूत्वारविरश्मुनात्वमिवाद्भुतप्रतापः [illegible] मध्यस्यपदपद्मलेरथारितमेनमनेनरंत्वहीयेः २६०
24 आनंदरसप्रमादंनिवहरयोनार्चनादिलक्षणस्यासक्तावपिप्रपतितप्रियतमाविच्छेदखेदालसःपदनारदिपंप्रतिपतिमुहुर्
निर्गताश्रेयसोऽप्रत्याहृत्तिरियादिशंद्रयागसोनिर्गंतुमुत्सुकाभिवान् २६१ एवंकृतेदेव अन्याह्नकर्मसमयेभजतोविवं
स्तादोयमहीकाष्ठ्यंश्वगलत्कालस्यचरितेसर्गोनिसर्गोज्वलः २६२॥ तदितिनिर्गंतुरपमाथाःसकाशादुत्थितवान्किंभूतःश्रा
कमितितिवादनिर्गतायाःपेयस्याःप्रेम्णःपत्यामन्तिधियापरावृत्याभमनस्यव्याधुनरप्यागतमिच्छतीतिकिमितिसंभावनयातांदिलो
कनार्थंपदद्वारदिशिपार्श्वद्वारप्रवेशमपिलसंलोकत्यमपिमुहुर्मुहुर्दर्शंदिशंदिशानहदूनःतयाप्रियतमायावियोगस्ताने
न्येनखेदेनदुःखेनालसोवियर्त्याहरथ्यानाचिनादेःलक्षणस्यगथ्याङ्कस्यासक्तोऽपतिनिकटेसत्यामपिदृढंमध्याह्नस्यादेवंवलात्कारेणागत
मध्याह्नेदेवाहरन्निवप्रतावतेयभिवअर्चनादिलक्षणउत्सवतत्त्वणस्यापीतिवाविरुद्धस्वेदायासेसमपिनिस्याह्निककालतोप
नियाथिवृभतयाचमानंदंवलाद्विर्निर्गतइत्यर्थः श्लोकचतुष्टयेनोत्सर्गसंगतिःसचितामितिलेयप्रतिमुहुरित्यर्थेप्रतेःमुहुःप
देनसहप्रयोतिसमासःमुहुर्मुहुरित्यर्थः २६१ [illegible]